

DÍCSÉRJÉTEK AZ URAT ODAFÖNN AZ
ÉGBEN,
DÍCSÉRJÉTEK AZ ANGYALOK ÉS SZENTEK
SEREGÉBEN!

DÍCSÉRJÉTEK MINDENKOR, DÍSZEI AZ
ÉGNEK, TAGJAI A SZENTEK SEREGÉNEK!

DÍCSÉRIK A NAGY HEGYEK, DOMBOK,
ERDŐK, VÖLGYEK,
DÍCSÉRIK A GYÜMÖLCSFÁK, CÉDRUSOK ÉS
TÖLGYEK.
DÍCSÉRI AZ ÉG URÁT, ERDŐ-MEZŐ VADJA,
VALAMENNYI EMBERFAJ, MELY A FÖLDET
LAKJA.

DÍCSÉRJÉTEK AZ URAT MINDEN FÖLDI
NÉPEK, KÖZÖSSÉGET VEZETŐK, KIK
EMBEREKÉRT ÉLTEK.

DÍCSÉRJÉTEK GYEREKEK, FIATALOK,
VÉNEK, HATALMAS AZ ÚR NEVE,
MAGASZTALJA ÉNEK

(ÉNEK DOMBI FERI BÁCSINAK, A 148. ZSOLTÁR
ALAPJÁN)

BULÁNYI GYÖRGY

CSAK KÖTÉL VÉGÉN TÁRGYALT VELÜK

Tudva levő, hogy Jézus csak így találkozott Heródesssel, Pilátussal. Bolondok ruhájába is öltöztették érte, keresztre is feszítették érte. Nincs más etalonom, mint Jézus, mert hiszek Isten egyszülött Fiában. Amit írok e könyvről, nem apologetikus szándékú. Szeretném az átélte valóságot úgy megmutatni, ahogyan volt, vagy szerényebben: ahogyan megéltém az elmúlt jó félszázadot.

0. 1944-ben jelent meg hazánk földjén a Vörös Hadsereg, és vele együtt egy új történelmi szándék. 1944-ig egy más hadseregé volt e terület egy más történelmi szándék szolgálatában. Az új történelmi szándék képviselői meg voltak győződve arról, hogy bármiféle vallás csak akadályozza az emberiséget előbbre jutásában. A régi szándék viszont a trón és az

XXXI. évfolyam 6. szám 2024. június

Bulányi Gy.: Csak a kötél végén...	5583
Merza J.: A Bokor városa	5587
Gromon A.: Mennyivel inkább...	5591
Bulányi Gy.: Hang-próba...	5598
Dombi F.: Hang (részletek)	5595
Habos L.: A barátságáról	5600
Máté-Tóth A.: A teológia &...	5601
ZSGY: Veér István Tas	5604
Tarnai I.: A II. Vatikáni Zsinat...	5606
Farkas I.: Szerepeket játszunk	5609
ZSGY: Az aranyásókról és a...	5612

« Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért,
nemzetünkért, mindenkéért. Isten Örszaga magyarságunkéért »

oltár szövetségének jegyében állt, és úgy gondolta, hogy az emberiségnek továbbra is a fegyveres hatalom és az Istenbe vetett bizalom szövetségének őshagyományos útját kell járnia. Hazánk területén ez az oltár, a vallás, Jézus nevét tűzte zászlajára, de legalábbis illenék tudva levőnek lennie, hogy Jézus tanításának semmi köze sincs a fegyveres hatalomhoz. Könyvében Tomka Ferenc nem veszi figyelembe ezt, s nélküle akarja témáját vizsgálni. S úgy gondolja, hogy személy szerint azért alkalmas a könyvével vállalt feladatra, mert kapcsolatot talált az egyházat üldöző államhatalommal is, és üldözöttje is volt annak. Nem tudom, hogy magam alkalmas vagyok-e, mert személy szerint magam üldözöttje voltam az üldöző államhatalomnak, és üldözöttje a megszálló hatalommal kapcsolatot találó egyháznak is. Az elsővel nem óhajtottam kapcsolatban lenni, s úgy gondolom, ebből fakadtak problémáim az egyházi vezetéssel: az sem akarta látni azt, ami kívül rekedt Tomka gondolatvilágán. Tomka ennek következtében engem nagyon nem lát alkalmasnak e kor megítélésére, s így lettem könyvének negatív hőse: azt hiszem az én nevemet idézi műve a legtöbbször, vagy nyolcvanszor, a Bokrot meg még ötvenszer. De azért megpróbálom elmondani, ami történt. Könyve első részében (I.

Egyházüldözés 1945-1990), Tomka alig juttat nekem szerepet, csak a másodikban (II. Papi ügynökök és a 2000-es évek) kapok nagyobbára helyet: a 25 fejezetből álló könyv utolsó előtti fejezetében (Kiegészítő adatok Bulányi György történetéhez). - Tomka aktualizálja is a maga történetét az ügynökkérdéssel. Ezért én is előreveszem azt.

1. A közel félszázad diktatúrájának működtetőiből, tömeggyilkosaiból senkit sem vontak felelősségre. Ennek következtében a nagyobbára kényszerítéssel beszerző személyek máig bántatlanok, és senki sem kérdez rá múltjukra. Ily körülmények között részükről a beszervezettek felelősségét firtatni - nagyon nagy ízléstelenség. Ezt félremagyarázások elkerülése végett szükségesnek gondolom leszögezni.

2. A '44 előtti évezredben a trón (állam) és az oltár (egyház) egy hajóban eveztek, s a trónnak esze ágában sem volt korlátozni az egyház működését. A közelebbi, a felvilágosodás utáni századokban, a Vatikán már igyekszik konkordátumot kötni. E konkordátum az egyes államok és a Szentszék közti szerződés, melynek alapján egyházmegyét szervezhetünk, püspököket, papokat szentelhetünk. Ez az egyház működésének normál pakája. Két pakája is van: egy másik a rendkívüli helyzetekre, melyekben nem használhatja az elsőt, a normált.

3. '44 után a trón és oltár külön hajóban evez. A trón mindent megtesz az egyház végső felszámolásáért, a Szovjetunióban már 25 éven keresztül sikeresen gyakorolt minta szerint. Gyilkol is.

4. Ily körülmények között Róma előveszi a második pakát: a földalatti szervezkedését, és XII. Piusz imádkozik a hallgató egyházért. Hazai püspökeink tudnak az illegális, a földalatti munkáról.

5. A trón '45 elején hazaküldi Rómába a budapesti nunciust, s megpróbálja tárgyalásra kényszeríteni - a Szentszék kizárása mellett - a hazai püspököket. Letartóztatja Mindszentyt s a trón szándékának ellenálló főpapokat. A szerzetesek '50 nyári elhurcolásának hatására Grósz kalocsai érsek végül is tárgyalóasztalhoz ül. Róma üzen: nem volt jogotok tárgyalni. A tárgyalás után nyolc hónapra letartóztatják Grósz is mint összeesküvőt, s a püspöki kar vezetőjévé Czapi, az egri érsek, lesz haláláig. Ő már nem áll ellent: teszi azt, amire kényszerítik. '51 tavaszán az egyházmegye irányítását átveszi egy-egy ávos: ő bontja a postát, ő nyomja a pecsétet a kimenő levelekre, s a püspök csak az ő jelenlétében tárgyalhat papjaival. A hátsó lépcsőn gyere, hogy ő ne lássa! - mondja nekem '51-ben a debreceni püspöki helynök. A még

szabadlábbon levő püspökök megszakítják nyilvános kapcsolatukat a földalatti egyházzal. ('56-ban majd Swoynak, a fehérvári püspöknek beszámolok. Tudunk róla - válaszolja.)

6. Ezután, '52 nyarán kezdődik a földalatti egyház felszámolni akarása. Letartóztatják az országos vezetőket: 12 személyt - első Bulányi per (az ügyész halált kér fejemre a Jónás- tanácstól); '55 végén 60 személyt (köztük Fekete Gabriella, Eglis István) - második Bulányi per; s '60-ban 120 személyt (a Regnum papjai is); immár mindenkit, akinek illegális tevékenységet felderíthettek. Ez utóbbihoz megszerzik az esztergomi apostoli kormányzótól annak a vádlottakat elítélő nyilatkozatát is, és természetesen publikálják is azt, mint püspökkari állásfoglalást. A kisebb vétkeseket, sok százat, civileket és papokat egyaránt, elbocsátják munkahelyükről, s ezek fizikai munkát kényszerülnek vállalni. A földalatti szervezkedők bebörtönzése folytatódik '74-ig.

7. A II. Vatikáni Zsinat tárgyalási szüneteiben lábra kap egy folyosói vélemény: jobb, ha vannak püspökeink, mintha nincsenek. Ennek hatására is kezdi el VI. Pál a Vatikán keleti politikáját, melynek Casaroli érsek lesz a kivitelezője. A Szovjetunió engedélyezi Kádárnak, hogy részleges megállapodást (nem konkordátumot, ami a Vatikán első pakájának a világába tartozik) köthet a Vatikánnal, s megkötik azt '64 szeptemberében. A Vatikán 15 év után újra szentelhet püspököket hazánk számára; olyanokat persze, akiknek szenteléséhez pártunk és kormányunk hozzájárul.

8. Ezután kezdődik a tánc, a kállai kettős: egyházhűség is, az ateista kormányunk engedelmeskedés is - egyszerre. Püspökök internálva még, papok börtönben még, és felértékelődnek azok, akik kezdettől fogva tudták, hogy csak a békepapság az út: a tárgyalás, a kompromisszumkeresés. (Schrotty ferences főatya vallja még Mindszenty idejében: Az Alföldön csak azért maradtak meg a katolikusok, mert a szeged-alsóvárosi ferences barátok hajlandók voltak a basa papucsát is megcsókolni.) Nálunk, Magyarországon, ropjuk ezt a táncot. De Márton Áron, Erdélyben sohasem lépett rá erre az útra. A továbbiakban Mindszentyt a Vatikán rábírja, hogy elhagyja '56. nov. 4-én választott lakhelyét, az amerikaiak budapesti követségét; a hova bemenekül, amikor a szovjet tankok leverik a magyar forradalmat. Majd ígérete ellenére VI. Pál üresnek minősíti az esztergomi érseki széket. A részleges megállapodás erejében új és új püspököket szentelhetünk. Lékai László is püspökké lesz. Előbb Veszprémben, majd apostoli adminisztrátorként Esztergomban, s Mindszenty halála után, '76-ban, ő lesz az esztergomi

érsek, a prímás, a bíboros. S ezzel vége a '44-től '76-ig tartó korszaknak, a rendtelenség korszakának, a második páka idejének. A trón elérte, amit akart. Negyedszázadot dolgozott érte.

9. Az új primásnak rendet kell teremtenie. Már '76 szeptemberében levelet kap Lékai az AEH-tól, melyből megtudja, hogy Bulányi nem is az államnak, hanem az egyháznak az el-lensége. '76 decemberében a püspöki konferencián ki is osztja tehát Szendy spirituális (majd püspök és érsek lesz belőle, meg a hit védője) dolgozatát: Bulányi - alighanem hiányos teológiai képzettségéből fakadó - tévtanításairól, s kiosztja még külön minden egyházmegye püspöknek a maga egyházmegyéje bulányista papjait felsoroló névsort, megbüntetésük céljából. Ez már sok a püspököknek. Endrey váci püspök a cédulájára néz és felszólal: A legjobb papjaim, pertu barátaim. Más püspökök is tiltakoznak. A püspökkari titkár, Cserhádi, nem szólal fel, de beszél a cédulán szereplő papjaival: volt, aki a nevedet sem hallotta még; volt, aki hallott már rólad, de még nem találkozott veled; s volt egy olyan is, aki látott is már - mesélte nekem. Azaz minden buzgó papot lebulányistázott az ávó, s parancsára Lékai is. Évek kellene, amire a trón meg tudja törni a velük szemben még renitenskedni próbáló püspökök ellenállását.

10. '77 elején személyesen találkozom Lékaival. Nagyon kemény a találkozó. Lékai: Papok csak erkölcsi okokból kerülnek börtönbe. Én: Egyházzam bíborosa beszél így? Most csak Lénárd atya van börtönben, róla állítja ezt? Két óra után kikísér, felsegíti kabátomat. Késő este van már, s a lehallgató készülék távolában megkérdem az idősebb testvért: Hogyan bírja ezt? Ő és nagyon halkan: Visszaadom én nekik ezt az ügyet. Nem tudta nekik visszaadni. Nyilatkoznia kell mindenfajta kisközösség ellen. De segít neki a Bokor: '79-ben elkezd a katonáskodás megtagadását. Lékai most már újra nyilatkozhatik, és külföldön, az II Regno folyóiratban, '81-ben: Magyarországon is vannak kisközösségek: jók, amelyek tisztelik az állam törvényeit, s engedelmeskednek a hierarchiának, mint a Regnum; és rosszak, amelyek nem tisztelik a törvényeket és nem engedelmeskednek a hierarchiának, mint a Bulányi atya közösségei. A Vatikán utazó nagykövete, Poggi érsek meg '81 tavaszán közli velem a Hilton szállóban, hogy Miklós Imre, az AEH elnöke, szabad utat biztosít minden kisközösségi munkának, ha abbahagyjuk a katonáskodás megtagadását. A Bokor nem hagyja abba. Mit ér nagylelkű ajánlata, ha az ára Jézus tanításának megtagadása? Ez a Jézushoz tartozás választja szét a magyarországi kisközösségeket: a Jézushoz hűnek lenni akarásunk, meg a többi kisközösség belenyugvása az évezredes keresztény

hagyományba, az ellenséget-ismerés, a háborúzás, a katonáskodás folytatásának a hagyományába. Tomka a focolaré színeit viseli, Blanckenstein Miklós, ma már magas egyházi méltóságokban, a Regnumét. Így ír a Bokorról: A legtöbbjüket önmagában nem azért csukták le, mert keresztények voltak, hanem mert megtagadták a katonai szolgálatot (Heti válasz 11). Vajon Blank nem tudja, hogy a Bokor tagjai Jézus követői, s mint ilyenek nem esküsznek fel a gyilkosságra? Tudatosan csináljátok a ködöt? - Tomka történelemkönyve mindezekről semmit sem tud. Tudhatna a szerző, ha akarna. De nem engedi az apologetikus szándék: a történelem meghamisítása.

11. '81 őszén Lékai teológiai dialógusra hív, s ha nem megyek el rá, kánoni büntetést helyez kilátásba. Elmegyek tehát, s a dialóguson közli velem, hogy ő és a jelenlevő professzorok hivatalból képviselik az egyház tévedhetetlen tanítását. Csak írásban feltett kérdésekre vagyok hajlandó válaszolni. Megkapom postán a kérdéseket, s elkészítem a válaszokat, melyek nyomán a Püspökkari Konferencia közli velem hat tévedésemet, s kívánja, hogy vonjam vissza őket. Közlöm írásban, hogy a hat téves tétel egyikét sem képviselem, ezért nem is tudom visszavonni azokat. Nem válaszolnak, hanem '82 júniusában megszületik az ítélet. Gál, Vanyó, Rózsa, Erdő professzorok véleménye alapján a Püspökkari Konferencia döntést hoz: a vizsgálatot a maga részéről lezárta, és a vitatott nézeteket felterjesztette Rómába a Hittani Kongregációhoz. Addig is megvonja tőlem a nyilvános misézés, igehirdetés és a szentségek és szentelmények kiszolgáltatásának jogát... a főtisztelendő papság pedig tartsa távol magát megnyilatkozásainktól és összejöveteleinktől, ilyenek megrendezésére ne nyújtsanak lehetőséget. Nyögvenyelős bizony ez az ítélet, mert tévtanítások miatt kiközösítés meg (a felvilágosodás koráig) elégetés jár az egyház ősi gyakorlata szerint! Kitalálnak - alighanem segít nekik ebben is a trón - egy az egyházzjogban eddigelé még soha senkivel szemben sem alkalmazott büntetést részemre: a magyarországi egyházmegyékben nem működhetem nyilvánosan. Erdőn-mezőn, lakásban igen; s ha volna útlevelem, Bécsben már templomban is misézhetnék. Mindezeket Tomka tudhatná, mert 30 ezer példányban - dokumentumokkal együtt - olvasható az egész Kárpát-medencében a '89-ben, az Új Idő könyvek sorozatában megjelent Páter Bulányi című könyv.

12. Fel van adva tehát a lecke Ratzingernek, az időközben vatikáni államtitkárrá előléptetett Casarolinak, s az egyházban mindenért személyesen felelős pápának is. II. János- Pálra is hivatkozva kell Ratzingernek válaszolnia, mégpedig Miklós Imre,

pártunk és kormányunk, s a mögötte álló Moszkva kívánsága szerint - és a Vatikán keleti politikájának jegyében. Nem könnyű a feladata. Ratzinger három évet vár. Nem várhat tovább, s a negyedik évben, '85 júliusában elküldi hozzám követét, Zakar Polikárpot, a jelenlegi zirci apátot, akkor római tanárt egy pápai egyetemen. Hozza magával a Hittani Kongregáció 12 pontját, a számomra a zsinati szövegekből szerkesztett Hitvallást, hogy írjam alá. Aláírom, és kérem kiegészítését még egy zsinati szöveggel: Az isteni törvény rendelkezéseit lelkiismeretében fogja fel az ember... stb. Hoz magával hét szövegrészt is a Lékaiektól felterjesztett írásaimból, hogy mondjam el, mit értek azokon. Elmondom, hogyan értem őket. A hetedik szövegem magyarázatoként ezt mondom: ... itt és most, Magyarországon két pasztorális koncepció érvényesül: tenni azt, amit a Kormányzat megenged, vagy tenni azt, ami valóban alkalmas lenne a lelkek szolgálatára. Az első módot választókat minősítik engedelmességeknek, a másik módot választók pedig felfüggesztési és börtönveszélyben élnek, s ezeknek kelti - mint engedetleneknek - rossz híret a Püspöki kar. - Mondhattam volna így is: a Vatikán már félretette a maga második pákját.

13. Ratzinger '86 elején levelet küld nekem, melyben téves tanításaim visszavonását kívánja tőlem. Válaszul egy német nyelven írt egész könyvet írok neki; az anyanyelvén, hogy kikapcsoljam a félrefordítás lehetőségét. Ennek hatására Ratzinger '86 szeptemberében válaszol: nem kell már visszavonnom semmit, csak fejezzem ki nyilvánosan ragaszkodásomat az egyház tanításához, mert e levelének, melyet a Szentatya is jóváhagyott, mindenképpen meg kell jelennie. (Ugyan már, miért kell? A keleti politika és Moszkva miatt!) Kifejezem ragaszkodásomat. Ratzinger: Nem világos a ragaszkodásom. Újra kifejezem. Erre már nem is válaszol, hanem '87 júliusában megjelenik a magyarországi sajtóban Ratzinger '86 szeptemberi levelének teljes szövege. Miklós Imre dühöng, hogy mért bánik Ratzinger ilyen kesztyűs kézzel Bulányival. Tanbeli elítélést várt volna, ami kiközösítéssel jár. Nem kapta meg, amit várt. De elég volt neki az is, amit kapott, mert Ratzinger nem vizsgálta felül kánoni helyzetem, azaz maradt érvényben a magyar püspökök öt évvel korábbi jogfosztása.

14. Mindez a Vatikán keleti politikájának a következménye. Ez van, ha egyszer jobb, hogy vannak püspökeink, mintha nincsenek. Ugyan már kinek jobb? Marxista történész (Gergely Jenő) szerint is a keleti politika felgyorsította az elvallástalanodási folyamatot. Tomka pedig mondhatja, hogy csak egy-két százaléknyi lehet a másoknak ártani akaró jelentéseket küldő papok

aránya. Valóban, ez az egy-két százalék teljesen jelentéktelen, mert egy-két gyenge jellemű ember a papok között is akadhat. Csak a jószándékú beszervezettek a jelentősek, és akik minden beszerzés nélkül trafikálnak az ateista hatóságokkal, az ügynökök beszerzőivel. Ezekről a jószándékúaktól (a 95 %-tól) rohad meg a levegő, s megy tönkre Jézus ügye. Miért? Azért, mert folytatják az emberiség megváltatlanságát. Nem járják Jézus útját, aki nem kenekedett a trón és oltár szövetséghez, s nem ment egyezkedni Kaifással. Csak a maga, az Ország dolgát tette, mint korunk szentje: Márton Áron is. Mikor avatják szentté? Mondjuk a már szentté avatott mustárgázos IV. Károly, s a keleti politika még szentté nem avatott nagymestere helyett!

15. Mindezekről Tomka nem tesz említést, pedig ezeket is tudhatná. Nem a

Szentszék kiadójánál - az nem adhat ki tőlem semmit, könyveimet sem forgalmazhatja -, hanem csak a Bokor egyik kiadójánál '93-ban, és 2 000 példányban megjelent e történet minden részlete Nagypénteki levél címmel. Helyette az Apostoli Szentszék Kiadójánál megjelent jelen könyvével napnál is világosabbá akarja tenni, hogy látásom és a Bokoré mi-lyen helytelen. Tehetetlen vagyok vele szemben? Amit én megéltem, azt nem jelenteti meg a Szentszéki Kiadó. Még elmondom a történetet, amit a Nagypénteki levél még nem hozhatott. '93 elején, amikor aranymisémet készülök mondani, előtte még megírom Ratzingernek, hogy én aláírtam '85-ben Kongregációja 12 pontját, s ő kifogásolta, hogy hozzáraktam ahhoz egy 13.-at is - mégpedig zsinati szöveget. Ezek szerint nem én vagyok az, aki nem fogadja el az egyház tanítását, hanem ő, a hierarchia. Amikor már 15. éve tart egyházi megbüntetésem, 96- ban újra írok neki: Hazámban 15 év után az apagyilkosoknak is megbocsátanak. Én letöltöttem az egyháztól rám mért büntetést. Ez hatott, s azt válaszolta a piarista generálisnak, hogy elintézi ügyemet a magyar püspököknél, s beírhatom 13. pontomat is a 12 közé. A magyar püspökök kívánnak, s büntetés letöltésem 16. évében, '97 szeptemberében nyilatkoznak: megszüntetik a korlátozó intézkedéseket (milyen szép szót találtak a 15 évig tartó büntetésre) - arra hivatkozva, hogy aláírtam, amit a Kongregáció kért tőlem. (Ez is a tények megmásítása: én már 85-ben aláírtam azt, mért vagyok akkor még 97-ben is büntetve?). És megint valami, még ennél is csúnyább: nem szüntették meg a korlátozó intézkedéseket máig sem, mert csak akkor misézhetek templomban, ha egy plébános meghív, és ha meghív, annak következményei támadhatnak, támadtak is, a plébánosra nézve. Általában elkerülik a plébánosok a hercehurcákat. A püspököknek kellett volna meghívniok, akik rám

mérték 16 éve büntetésüket, és megvallva, hogy az állam parancsára tették, amit tettek, és bocsánatot kérve érte. Nem szüntették meg, csak nyilatkozták azt. Mi ez a magatartásuk? Hogyan nevezik az ilyet? S a vitathatatlan tény: a katolikus könyvesboltokból mind a mai napig ki vannak tiltva könyveim. S a másik tény: a világi hatalom minden nyomása ellenére sem lettem kiközösítve, felfüggesztve sem. Kedves Tomka Ferenc, a mi életünkben nincs olyan, amiről nem beszélünk, s ha volnának (416. lap), akkor bizony ki volnék közösítve, fel volnék függesztve. Az általad említett igazi okok azok, amikről beszélünk, és most is azt tesszük. S hiába fájlalod, hogy ezeket vallja a magyar katolikusok közössége, s nem azt, amiket te írsz. Bizony nem azt, amit képviselnek a beszerzők és egyes jószándékú szervezettek.

16. Kedves Tomka Ferenc, ha ezek után mégis úgy látod, hogy a katolikusok úgy látják a dolgokat, mint ahogy a Bokor és én képviselem, akkor ennek nem az az oka, hogy a valóságot mutatjuk meg az egyházüldözés és az ügynökkérdés dolgában? S ezen, Istenek hála, a te mostani könyved sem fog segíteni. Annál kevésbé, mert könyved személyemmel foglalkozó fejezetét azzal indítod, hogy hosszan és ájtatosan elmeséled, hogy a kisközösségi vezetők találkozásánál, a borsónyi Borókáspusztán (389 és 409-11. lap) milyen infernalis nézeteket is képviseltem én. A résztvevők közül csak egy meghalt paptestvérünk nevét említed, senki másét, pedig oldalakat írsz a találkozóról, annak vezetőjéről (Ki volt az?), s arról, hogy megkérdezted a még élőket (Kiket?) arról, hogy helyesen emlékezel-e az ott történteke. Kedves Ferenc, nem emlékezel helyesen. Azt sem tudom, hol van a Borsónyban Borókáspuszta. Sohasem jártam ott. Nagyon rosszul emlékezel. Ez is megérne egy sajtópert, ha hűségem Jézushoz nem tiltana nekem ilyesmit.

17. Borzalmas dolgokat csináltak az ateisták velünk az elmúlt félszázadban, de hát ezt ateista embertársaim tették. Hátha ez volt a meggyőződésük, s ki tudja, hogyan s mitől megrontott lelkiismeretük mondta nekik, hogy ezt tegyék? Talán mi is felelősek vagyunk azért, hogy idejutottak. De Jézus ügye számára sokkal borzalmasabbnak gondolom, amiket a formálisan szervezettek vagy csak be nem szervezettek az ateista hatalommal tárgyalásba bocsátkozva, maguk csináltak. A segítő jó szándékukkal. Azt is, amit most e könyveddel csinálsz. Mikor fogjátok észrevenni, hogy a Jézus hirdette Isten Országának semmi köze ezekhez az ügyeskedésekhez? Hogy nem lehet Jézus Országáé szövetséges társa a szekuláris hatalomnak? Hogy le kell mondani arról, hogy ő segítsen minket, és mi segítsük őt? Hogy Jézus

Országáé nem evilágból való? Hogy a kalocsai érsek nem lehet Muhinál hadseregfőparancsnok? Hogy minden politikai ügyeskedéseket messze felülszárnyalják pozitív, jézusi hatásukkal azok a Bokor-fiatalok, akik három évet ültek Baracskán, mert nem ismernek ellenséget? Hogy ez az ügyeskedések akkora kárt okozott Jézus ügyének, amekkora kárt az elmúlt ateista félszázad hírből sem tudott okozni? Jeruzsálem, Jeruzsálem, térj meg a te Uradhoz, Istenedhez...

18. '96 óta nem szólítottam meg a hierarchiát. Felesleges volt, ha egyszer a szó nem fedti a valóságot. De most Ratzingerből XVI. Benedek néven pápa lett. Egész életemben harcoltam Jézus ügyéért, és úgy, hogy egyházam előtt is fedhetetlen legyek. S meg kell kérdeznem magunktól, magyar katolikus keresztényektől, hogy XVI. Benedek akarhatja-e, hogy a valóságot nem fedő, a '97. szeptemberében elhangzott szó (megszűnnek a korlátozó rendelkezések) így, beváltatlanul maradjon? Hiszen azt ígérte a piarista generálisnak, hogy rendbe teszi ügyem. Magam a valóságot, a rendbe nem tevést is elviselem. De egyházamat terhelheti-e továbbra is, kilenc esztendő után is, ez a valóság, ez a meg nem felelés? Prohászka Ottokár Soliloquiáiban panaszkodott az esztergomi káptalan jozefinista szelleme miatt. II. József csak tíz évet uralkodott, de káros hatásait Prohászka száz év után is érezte még. Ami most folyik egyházunkban, a Tomka könyve által is képviselt, a világi hatalommal kenekedő szellem, már lassan hatvan éve fokozottan is pusztítja-rontja egyházunkat. Mikorra fogja kinőni egyházunk e szellem káros örökségét? Nagyon ideje volna, hogy leáldozzon e szellem napja. Az, hogy nem felel meg a szó a valóságnak. Az, ami átlengi könyved, kedves Ferenc, majd minden oldalát is. Az igazság tesz majd szabaddá minket (Jn 8,32) - mondta az, aki jószándékkal sem, csak kötélvégen tárgyalt a hatalommal.

2004.

MERZA JÓZSEF

A BOKOR VÁROSA...

Ónod és Muhi után a távolba vesznek a hegyek. Az autóbusz átgurul a polgári Tisza-hídon, majd nekivág a rétet átszelő hosszú makadámútnak. Böszörménytől már betonlapokon kapkodja fűgén a kerekeit, hogy áttörve a külső Hatvan utca vásári forgatagán, néhány forduló után megálljon a Rózsa utcai végállomáson.

Évszázadok sok-sok diákjának nyomában én is megérkeztem Debrecenbe, Hatvani professzor, a Csittvári krónika és Nyilas Misi világába. Nagyjából ez volt minden, amit ismertem e helyről a tárgyilagos történelmi tényeken túl. Lustán nyújtózott el a város a nyárvég alföldi forráságában, amikor a Péterfia utcán jövendő albérleti szobám felé igyekeztem. Az Egymalom utca kivezetett a forgalom zajából és pár lépés után már a Maróthy György utca első házának súlyos kapuján kopogtathattam. Szobám ablaka az L-alakú ház udvari részére nyílt. A kis kertet magas, polgári deszkakerítés határolta el a fasorral szegélyezett téglajárdás utcától. Kicsomagoltam egyetlen bőröndöm tartalmát: ruhákat, néhány matematika könyvet, Szunyogh latin-magyar misekönyvét, Prohászka elmékedéseit, egy vékony zsolozsmás füzetet, gépelt lapokat a miskolci közösségi anyagból és egy emlékképet, amit Orosz Árpádtól kaptam. Tünődve ültem a hűvös, homályos szobában új világom jövőjére gondolva.

Elhagytam otthonomat, kisközösségünket, a kórust, eddigi barátaimat, és beléptem egy teljesen új világba. Lesz-e újra otthonom, közösségem, lesznek-e ismét barátaim? Az egyetem ütemes munkarendje – az akkor kötelező heti 36 órával – nem hagyott sokáig töprengeni. Megismerkedtem tanáraimmal, az épületekkel, a termekkel, az egyetemi városrészsel, a környező parkokkal és erdőkkel. Figyeltem a társaimat, ismerősöket, földieket kerestem. A folyosókon a „fényes szelek” harsány hangú fiataljai, pártelvárások szerint beszélő oktatók, társadalmi szervezetek aktivistái között fiatalabb és idősebb hallgatók megismerésre, megfejtésre váró sokasága nyüzsgött. Az első napokban, hetekben bizony nem találtam sem Hatvani professzort, sem a Csittvári krónika forradalmár diákjait, sem a szelíd Nyilas Misit. Debrecen független, ellenzéki világa – úgy tűnt – a múltba veszett, minden a központi pártakaratnak engedelmességet egyetemi társadalmat mutatott, amelyben a marxista szellem látszott meghatározni mind a munka óráit, mind a nagyrészt kollégiumokban élő, egész Észak- és Kelet-Magyarországról jött diákság tanuló, pihenő, szórakozásra szánt óráit. Bizony, szükség volt a Debrecenben eltöltött tíz évre ahhoz, hogy meglássam azokat a rejtett kapcsolatokat, sorsokat és szándékokat, amelyek a hivatalos felszín alatt éltek és hatottak.

Miskolci kisközösségi múltam Ariadné fonalát követtem, amikor Szentgyörgyi Andrást kértem meg albérleti szoba szerzésére, és amikor Bulányi Györgynél tettem, még a nyáron, egyfajta hivatalos, bemutatkozó látogatást a Varga utcai Piarista Rendházban, Orosz Árpád üdvözlését is tolmácsolandó.

Az irodalmi elhivatottságú, tehát abban az időben teljes joggal matematikusnak beiskolázott Petőfi Sanyi barátom ismerte szándékaimat, ezért hamarosan elmondta, hogy valószínűleg Bulányi szentbeszédét hallotta a Szent Anna-templomban arról, hogy ne dobjuk gyöngyeinket a sertések elé. Valóban eljött az ideje, hogy megkeressük a debreceni illegális közösségeket. Bulányi Györgyöt akkor már kiűldözte az egyetemről a „forradalmi ifjúság”, de még pár hónapig a rendházban lakott. Sajnálom, hogy nem emlékszem arra, mikor és hogyan találkoztunk újra, de az biztos, hogy októberben már elkezdtük összegyűjteni azokat az elsőéveseket, akiket megbízhatóknak tartottunk arra, hogy csoportot alkossanak az egyre nehezebbé váló vallási helyzetben. Borsod és Heves megyétől Békésig jöttekből, matematikusokból, fizikusokból, vegyészekből, biológusokból állt össze az az első közösség, amelyet akár „Fiatalok 1”-nek is nevezhattünk volna az akkor már élő debreceni csoportok körében. Helyzetünk elég hamar bemérhető volt abból, hogy a szobámban létrejött második találkozó után háziasszonyom tudomásomra hozta, hogy nem kívánja látni többé Bulányit a házában. Ez meglepett, hiszen Bulányi rendtársa kereste nekem ezt a szobát, tehát a templomba járásnál többet néztem ki Ilonka néniből. Megértettem azonban őt, mert a fia magyar tornász bajnok volt, s mint abban a korban a sportolók egy része, a rendőrségtől kapta a fizetését.

Lettek hát barátaim és hála a heti 36 órának, sülve-főve együtt éltünk a tantermekben, a folyosókon, az ebédlőben, a tornateremben, az egyetem parkjában. Megismertük egymást, elv- és sorstársakká lettünk. Független város lakó, azaz nem kollégiumi helyzetem szabad mozgást jelentett számomra, alkalmassá tett arra, hogy korlátlanul bekapcsolódhassam a debreceni közösségi életbe, és összekötő kapocs lehessen a városban működő csoportok és a nagyerdei kollégiumokban „kint” élő barátaim között.

Megkezdtem Debrecen felfedezését. A kint élők számára Debrecen a bent lévő város volt, ahová legfeljebb moziba, színházba és esetleg bevásárolni jártak az egyes villamos vonalán. Az én Debrecenem azonban napról-napra bontakozott ki. Még októberi fényével ragyogott az őszi Nap, amikor Bulányi Györggyel kísértéltem a Széchenyi-kertbe és megismerhettem Bódorék – Elvira és Marci – szüleinek otthonát. Az enyhén kanyarodó Nap utcában egy kedves, őszülő asszony fogadott: Murányiné, Aranka. Még nem tudtam, hogy ő gépeli broszúrainkat. Miért is kellett volna tudni? Ha a Maróthy utcában „hátrafelé” indultam el, akkor girbe-gurba utcák során át el tudtam jutni Gaizlerékhez, a Veres utcába. Ha onnan tovább folytattam volna az utat a Kígyó utcán át, akkor a

Dobozi-bérházakhoz, Bulányi későbbi lakásához jutottam volna el, ahol egy emelettel feljebb Bacsáék éltek. A Kossuth utcai templom felé tartva Simai Attila és Barna Baba otthona előtt mehettem volna el. A Békéről elnevezett Szent Anna utcán volt Rédl doktor úr háza. Fia, Kari, a középiskolások büszkesége volt. A Tímár utcában, Király Marika édesanyjánál, néhány évfolyamtársamnak találtunk helyet. A síneken messze túlnyúlt a Budai Ézsaiás utca, amelynek romantikus, de azért kutyáktól félelmetessé tett világába kísértem haza Kovács Terit a hosszabbra nyúlt találkozók után. Ott laktak Balogh Bélák is: az ideális tanárt megtestesítő Béla és a melegsívű, nem kevésbé elhivatott Eci. A Dimitrovról elnevezett Miklós utcában laktak Mocsáryék és későbbi, kontemplatív padtársam, Csongor Juszt. Ismerem Deményék házát a Péterfia utca elején, a Szent István-bérházat, ahol Berényiék laktak. Nem tudtam ugyan, hol van Tornai Lajcsi, Dohanics Sanyi és Wolcsánszky Pötyi, vagy a korábban Pestre került Éltető Ödön otthona, de valahol, egészen biztosan, azoknak is létezni kellett ebben a feltároló, titkait lassan kibontó városban.

Újból otthon voltam, új otthonra találtam.

Sajnálom, hogy kiselejteztem egykori marxista előadási füzetemet. Az első reggeli óra jegyzete néhol egy elcsitult földrengés szeizmográfjához hasonlított: a szavak először olvashatatlaná váltak, majd kusza, elnyúlt vonallá simultak. Elaludtam, mert a heti 4-5 alkalommal az estébe nyúló találkozók kifárasztottak. Napirendem volt, korán keltem. Fél hétkor a Szent Anna templom sekrestyéjében voltam, hogy néhány, szintén korán kelő társam figyelmétől kísérve, a jobb középső oltárnál Bulányi atyával elmondjuk a szentmisét. Hét után már villamoson ültem, hogy az egyetemi menzán megreggelizve nyolckor órán lehessek. Munka után találkozók, dogmatika-, morális-, szentírásismereti, irodalmi tanfolyamok, brosúra-készítés, megbeszélések, séták, ismerkedések következtek.

Deus est omnino simplex, Deus est Creator omnium, Sunt angeli. De fide, certum – hangzottak a tételek és dogmatikai minősítéseik az első emeleti oratórium hosszú asztalánál a kora reggeli fényességben. Szemben velem Teri jegyzetelt. Ő az ész – mondták; Juszt – bár nem kevésbé eszes, hiszen tehetséges családból származott – a szív. Fél szemmel tehát rájuk pislogtam, miközben sebesen körmöltem a tételek klasszikus bizonyítását az ószövetségi helyektől kezdve, a szentatyákon át, a zsinati döntésekig. Egy órára belemerültünk Isten tiszta, fényességes, teljesen logikus világába, hogy majd egy másik estén, Mocsáry Sáriék lakásán, az Istennel perlekedő Jób történetét elemezve

arról beszéljünk, vajon hűséges-e Isten a dikaios emberhez? Kinek van igaza: az elkeseredett Jóbnak, vagy az előtte hözöngő barátainak? Eljött a késő ős, esőkkel, borongós délutánokkal, korai alkonyokkal. A sűrű tevékenység napjait élve ismeretlen volt számomra a lehangoltság, ezért különösnek találtam egy lelki nap János apostoltól kölcsönzött szavait: „Primum amorem reliquisti”. Mi baj van itt, miért a szemrehányás? – kérdeztem magamban, hiszen csupa áldozatos életűnek ismert embert láttam magam körül. Nyilván, nem láttam a már elmenteket, a kifáradtakat, az éppen menni készülőket. Túl voltunk a Rajk-peren, Kádárt is letartóztatták, a rendőrállam legkeményebb korszakában jártunk. Mindnyájunknak volt okunk a félelemre. A félelem kikezde a szeretetünket, hűségünket. Hat év az élet sok vonatkozásában már válsághoz vezető korszaknak számít. Nemet mondani a Párt hívásának, nemet mondani a beszélgetést ajánló nyomozónak, vagy hallgatni tudott házkutatásokról – mind olyan élmény volt, amely felőrölte sokak ellenálló erejét. A részleteket nem ismertük, de a szorítás fokozódását éreztük. Bulányinak a rendházból átmenetileg a Szent Anna templom hátsó folyosójáról nyíló boltíves szobába kellett költöznie. Innen fog továbbmenni pár hónap múlva a Dobozi utcai albérletbe. De addig még eljön az Advent, és utána összegyűlhetünk egy évszázó karácsonyra. A boltíves szobában csend és meghatottság lebegett, amikor átéltük az ember megmentésének útját. „Incipit historia deificationis nostrae” – és az első ember bűnét idézve sötétbe borult a terem. Felhangzott az ének arról a kismadáról, amely valamikor fenn repült a magasban, de most nem képes ott szárnyalni. Ezután sorban következtek a jövődölések és egymás után kigyúltak a remény gyertyái, míg el nem jött a világ Világossága. Elfeleedtük a külső sötétség gondjait, a fenyegetéseket és félelmeket, és felszabadultan örültünk a Születésnek és egymás szeretetének. Katit este kilenckor kísértem ki a Nagyállomásra, hogy hazautazzék. Füst, köd és gőz hömpölygött a pályaudvaron az esti vonatok indulásakor. Abban az időben este tízig eredtek útnak az éjszakai személyvonatok, hogy havasan-zúzmarásan érjenek célba az ébredő városokban. A vonat eltűnt a ködben, én pedig visszamentem a boltíves szobába, hogy a még ott lévőkkel tovább örvendjek annak, hogy a világra született Isten a népi demokráciában is ott él az öt szeretők között.

Január végén ugyanilyen esti homályba burkolózott az állomás, amikor a Bulányi Györgytől kapott száz forinttal a zsebemben elindultam Budapestre, hogy részt vegyek egy közösségi lelki gyakorlaton. A Huba utcai volt kármelita templom félhomályából, a d-moll toccata hangzónéból kellett kitépnem magam, amikor

rájöttem arra, hogy a piarista rendház nem a Váci úton, hanem a Váci utcában van. Juhász Miklós vidám mosollyal nyugtázta eltévelyedésemet és másnap már az örmény katolikusok Semmelweis utcai helyiségeiben találkozhattunk mi, sokfelől jött fiatalok. Naszályi Emil elmélkedett, Endrey Mihály mondta a szentmisét a kápolnában, és Rónay György is előadott. Naszályiban lelki embert láttam, nagyon figyeltem rá, gondosan jegyzeteltem a szavait, azt is megfigyeltem, talán furcsa, de így volt, hogyan eszik. A gyakorlati részben Terivel és Jusztival beszámoltunk a debreceni közösségekről, munkánkról. Szóval, igazi kis konferencia volt, és segített továbblátni addigi horizontomnál. Ebben a látókörben mozgott egy energikus, talpraesett nővér. Ma is látom sötétkék ruhájában, fehér gallérrjával. Szalézia nővérek hívták. Azt mondták, sokat tesz az ilyen találkozó megszervezéséért. Több, mint negyven éve volt.

Debrecenben abban az időben kemény telek jártak. Amíg a széllal szemben végigmentem egy hosszabb utcán, a hideg tűként szurkálta az arcomat. A kavargó bőjti szelek idején Gaizlerék konyhájában is elég hideg volt, amikor néhányan összegyűltünk életem első nagypénteki virrasztására. Mi nem a felső teremben, hanem egy átlagos konyhában imádkoztunk, hogy ne adjuk külső jelét az összejövételnek. Az oltáriszentséget a kredencen helyeztük el, mi hokkedlikén ültünk, vagy a hideg kövön térdepeltünk. Az álmoságtól időnkint fel akartam borulni, de erőm szerint buzgón imádkoztam és énekeltem a többiekkel. A fiatalok közül csak Petőfi Sanyira emlékszem, de hát nem is férhettünk be túl sokan egy közepes méretű konyhába. Helyzetünk az evangéliumi időkre emlékeztetett. Könnyű volt imádkozni, mert nagyon rászorultunk akár a bátorításra, akár a remény megtartására.

„Körözs vizénél hét nyárfa, alattuk ül Bondár Márta. Nem kisasszony, nem menyasszony, nem lyány már, még nem is asszony.” Tavasz van. Teriék kertjének lugasában Babits-szeminárium folyik. Nyílnak a korai virágok, s az új évszak első napsütésében egyfajta strukturális nyelvészettel foglalkozunk. Már végigvettük Babits verseit. Most azon fáradozunk, hogy összehasonlítsuk Babits, Sinka és Schütz Antal mondatszerkesztését. Megrajzoljuk jellegzetes soraik nyelvtani struktúráját, hogy ellessünk valamit a rájuk jellemző kifejezésmódból. Mivel a Psychoanalysis christiana gyönyörű gondolatai mögött egy különleges gráf rajzolata rejtőzködik, és mennyire más ez az intellektuális szerkezet, mint Sinka tömondatainak keményen kopogó sora. Kinn és körül letartóztatások. Bulányi nem tudja, hogy nála is volt titkos házkutatás, mert házigazdájának hallgatnia kell. Dolgozik a végkimerülésig, mintha mindent át akarna adni, amije

van. Túl vagyunk Rudas Materialista világnézetének alapos feldolgozásán, Bergyajebet olvasunk. Reggeli miséinket a bal oldali földszinti oratóriumba tesszük át. Bulányi törött lábbal is bejár minden nap. Emellett folyosón, utcán sétálva folyik a lelkivezetés, az akkor sokak által használt Franklin-táblák mutatóinak értékelése. Új otthonunk is lesz, amikor Petőfi Sanyi albérletet kap, és kiköltözködik a kollégiumból. Ebből a Magoss György téri szobából hallom Dobos Kálmán zongorajátékát, aki egy más világot mutatott meg Debrecenben. Sanyiéknál könnyebben találkozhattak az évfolyamtársak. Módot adott a kollégiumból kijövetelre. Voltak fiúk és lányok, akik színleg vagy valóságosan együttjártak azért, hogy így feltűnés nélkül templomba is eljussanak. Utólag el lehet gondolkodni azon, hogy ki nem vette észre ezeket a kedves álcázkodásokat azok közül, akik hivatásos besúgók vagy elhárítók voltak.

Bárhogy is volt, a természet örök törvénye szerint tavaszra nyár jön. A vizsgák letétele után újból visszamentem Debrecenbe, hogy részt vegyek egy országos lelkigyakorlaton. Velem jött Miskolcra Soós Feri barátom, aki még gimnazista volt, de kitűnt a kiscsoportos munkában, és itt akart bekapcsolódni a nagyobb áramlatokba. A találkozó utolsó napját Kalotay Kálmán szüleinek a nagycseri tanyavilágban fekvő házában, pontosabban, a ház mögötti kis akácosban tartottuk. Nincs pontos adat arról, hogy hányan lehettünk, feljegyzéseim sem maradtak a témáról. Új barátként Török Jenőt ismertem meg először és – 1968-as párizsi találkozásunkig – utoljára. Bár – ismétlem – adataim nincsenek, de jó érzéssel emlékszem vissza a megbeszélésekre. Egészen biztos, hogy nagy terveket szőttünk, s ehhez nem hiányzott belőlünk a fiatalság lelkesedése.

Valamikor estefelé hagytuk el a tanyát kisebb csoportokban. Soós Ferivel ballagtam a város felé a poros dűlőutakon. A Nap hatalmas, vörös fénykorongként csúszott a lilás-szürkés alföldi látóhatár alá. Csendesen lépegettünk, mozgalmunk esélyeit, nyári terveinket fontolgattuk. Reménnyel és tenniakarással gondoltunk az új tanévre.

Egy jó hónap múlva, augusztus 28-án este, Keresztelő Szent János fejevétele ünnepének vigiliáján, letartóztatták legkiválóbb barátainkat.

A Bokor történetének első felvonása véget ért.

GROMON ANDRÁS

MENNYIVEL INKÁBB ISTEN!

Jézusnak jó néhány olyan példázata/példabeszéde van – döntően Lukács evangéliumában –, amelynek a megszokott értelmezése ellentétben áll a példázat/példabeszéd tényleges üzenetével, lényegében azért, mert – a keretezésből láthatóan – már Lukács is tévesen értelmezte őket, s az utókor készpénznek vette az ő értelmezését.

Most csak azokat az eseteket vizsgálom, amelyekben a szóban forgó példázat/példabeszéd (a görögben) jellegzetesen jézusi kérdéssel kezdődik: „Tisz ex hümón...?”, és azt képviselem, hogy az eredeti jézusi értelem csak ebből kiindulva állapítható meg.

A görög tisz ex hümón – „Ki az közületek...?” – az Újszövetségben rendszerint olyan kérdő mondatokat, mondhatni „költői kérdéseket” vezet be, amelyekre a természetes válasz egy érzelmekkel áthatott és nagy hévvel előadott „Lehetetlen! Senki!”, vagy: „Magától értetődik! Mindenki!” Ezért magyarul a legcélszerűbb így fordítani: „El tudjátok képzelni, hogy közületek valaki...?”

Ennek a szófordulatnak az előfordulásait megvizsgálva azt tapasztaljuk, hogy közvetlenül vagy közvetve (pl. Lk 12,25; 17,7), de minden esetben a kisebbről a nagyobbra (a *minori ad majus*) következtetés eszközével él Jézus (vö. Lk 832. láb., 2. bek.), és azt mondja: „Ha már az emberek körében így van ez..., mennyivel inkább jellemző Istenre...”

Úgy tűnik, a Jézus korabeli irodalomban nincs megfelelője ennek a kifejezésnek (csak a prófétáknál található meg itt-ott, de persze nem példázatok bevezetesként, ld. Iz 42,23; 50,10; Agg 2,3), így aztán könnyen lehetséges, hogy Jézus egészen sajátos megfogalmazásával van dolgunk, vagyis ezt a kifejezést éppoly hitelesen eredetinek tarthatjuk, mint az „ABBA” megszólítást.

A közvetlenül nem a témához tartozó nyelvtani és egyéb kérdésekkel itt nem foglalkozom, azoknak utána lehet nézni a kommentárjaimban.

...megadja, amire szükség van

Lukács 11. f.: (5) Majd így szól hozzájuk: „El tudjátok képzelni, hogy ha valakinek közületek van egy barátja, és elmegy hozzá az éjszaka közepén, és azt mondja neki: »Barátom, adj kölcsön nekem három kenyeret, (6) mivel beállított hozzám egy úton lévő barátom, és nincs mit elébe tennem!«, (7) akkor az majd így felel: »Ne fárassz! Már rég beretesztük az ajtót, és gyermekeim

itt vannak velem a fekhelyen: Nem tudok felkelni, hogy odaadjam neked.«? (8) Mondom nektek: Ha nem fog is felkelni, hogy odaadja neki azért, mert a barátja, hát azért, nehogy szégyenben maradjon, feláll, hogy odaadja, amire szüksége van.”

A példázat megszokott értelmezése: „Az állhatatos imát Isten meghallgatja.” Ez azonban csak Lukács beállításában van így, mégpedig azért, mert a példázatot képzettársítás révén összekapcsolja a 9-13. verssel („Kérjétek, és adatik nektek...”), mégpedig az 5. versben feltételezett, a 9. versben pedig kifejezetten előforduló „zörgetés” alapján. Ettől az összekapcsolástól viszont eltolódik a példázat hangsúlya, amely eredetileg a felzörgetett barát (magától értetődőnek feltételezett) viselkedésére esett, a mostani szövegösszefüggésben viszont a kérelmező viselkedésén, az állhatatos kérésen van. (A 8. v. aligha származik Jézustól, mivel nem a példázat tényleges mondanivalóját tartalmazza, csupán még egyszer aláhúzza az 5-7. v. költői kérdésére adandó választ: „Elképzelhetetlen!”)

Ezek figyelembevételével, s a korabeli rabbikra, illetve Jézus tisz ex hümón-nal kezdődő példázataira jellemző, „a kisebbről a nagyobbra” történő következtetéssel már könnyű megállapítani a példázat eredeti mondanivalóját: Ha már az ember barátja sem habozik egy pillanatig sem (bármi fusson is keresztül az agyán), és az éjszaka közepén is megsegíti rászoruló szomszédját (egész családjá felriasztása árán is) – mennyivel inkább megadja Isten az embernek azt, „amire szüksége van”! (Ez utóbbi szavakból is kihallhatjuk már, hogy nem bármilyen kérés feltétlen teljesítéséről van szó, vö. Mk 882-884!)

Vagyis – a nagyon is lehetséges és megalapozott kétségekkel szemben – az Istenbe vetett feltétlen bizalmat akarja megerősíteni Jézus ezzel a példázattal (vö. Mk 1,15; 4,40; 5,36; 9,23; 11,22.24; 16,16), akárcsak az „igazságtalan bíróról” szólóval (Lk 18,2-5), amellyel együtt feltehetően ún. „kettős példázatot” alkotott, vagyis olyat, amely két különböző képpel, de (nagyjából) ugyanazt a mondanivalót szemlélteti (vö. Lk 5,36-38; 13,18-21; 14,28-32; 15,4-10). A két példázatot azonban valószínűleg külön-külön hagyományozták át, mégpedig „életbe ágyazottságuk” nélkül, és Lukács – vagy már előtte valaki más – helyezte őket a mostani keretbe.

Lukács 18. f.: (1) Példázatot mondott nekik arról, hogy mindenkor imádkozniuk kell, és nem kell belefáradniuk. (2) Ezt mondta: „Volt egy városban egy bíró, aki Istent nem félté, emberrel nem törődött. (3) Volt pedig abban a városban egy özvegyasszony is, aki

ismételten elment hozzá, és azt mondta: »Szolgáltass nekem igazságot ellenfelemmel szemben!« (4) A bíró egy ideig vonakodott, de azután ezt mondta magában: »Ha Istent nem félem és emberrel nem törődöm is, (5) hát azért, mivel fáraszt engem ez az özvegyasszony itt, igazságot szolgáltatok neki, nehogy állandó jövetelével lassanként teljesen kimerítsen.«»

A következő szempontok szólnak amellest, hogy ez a példázat eredetileg valóban az előbbi, „a felzörgetett barát” példázatához tartozott, és azzal együtt ún. kettős példázatot alkotott (ezeket az jellemzi, hogy a két példabeszéd, ill. szókép különböző képekkel fejezi ki ugyanazt a gondolatot, pl. kutyák és disznók, kő és kígyó.; toronyépítő és király, elveszett bárány és elveszett drachma): a) Képi tartalma pontosan megegyezik amazéval. b) A bíró önmagát meggyőző érvelése tartalmilag is (Lk 1151. láb.), formailag is (Lk 1146. láb.) megegyezik a felzörgetett barátéval. c) Ez a példázat ugyanannak az „életképnek” a női változatát tartalmazza, mint amelynek férfi változatát a felzörgetett barát példázata – tökéletes megfelelésben Lk 12,24.27; 13,19.21 és 15,4.8 példáival.

Ezt a példázatot természetesen nem lehetett a „Ki az közületek...?” kérdéssel bevezetni, hiszen nem lehet mindenki bíró, mint ahogy király sem (vö. Lk 14,31), de bárkiből lehet egyszerű barát vagy özvegyasszony, és egyébként is előfordul, hogy a kettős példázatok közül a másodikat Jézus másképp vezeti be, mint az elsőt (pl. Lk 15,8). Ebből következik, hogy az eredeti kettős példázatban a bíróról szóló a második helyen állt. Nem szól e példázat hitelessége ellen sem az, hogy Jézus negatív magatartással szemléltet pozitív mondanivalót, sem az esetleges fizikai erőszak feltételezése az utolsó mondat végén (a példákat ld. a Lk 929. és Lk 1022. lábjegetben).

Csak a Lukács által alkotott keretelés (1. és 6-8a v.) kelti azt a benyomást, mintha az állhatatos ima meghallgatásáról szólna a példázat: (1) Példázatot mondott nekik arról, hogy mindenkor imádkozniuk kell, és nem kell belefáradniuk. ... (6) Az Úr aztán ezt mondta: „Halljátok meg, mit mondott az igaztalan bíró! (7) És Isten ne szolgáltassa igazságot választottainak, ő, aki türelmesen meghallgatja őket, amikor éjjel-nappal hozzá kiáltanak? (8a) Mondom nektek, váratlanul igazságot szolgáltattok majd nekik.

Mіндеzek után e példázat tényleges mondanivalóját így fogalmazhatjuk meg: „Ha már egy ilyen tisztességtelen bíró is végül igazságot szolgáltat a kiszolgáltattott özvegyasszonynak, mennyivel inkább megadja Isten az embernek azt, amire szüksége van” (persze nem az ember „állhatatos imádkozásának” hatására – effajta „nyúzásra” csak igaztalan bírónak és az éjszaka

közepén felzörgetett barátoknak van szükségük –, hanem „eleve”, „önmagától”, egyszerűen azért, mert ő mindenkinek jó Atyja – ahogyan a napfényt és az esőt sem „kitartó imádkozás” hatására adja igazaknak és bűnösöknek egyaránt, ld. Mt 5,45).

Lényegében ugyanerről szól még egy harmadik, ugyancsak kettős példázat is, amely Lukácsnál (11,11-12) és Máténál (7,9-10) egyaránt megtalálható, részben eltérő példákkal, de valószínűleg a mátéi változatot tekinthetjük eredetinek – ugyanis egyrészt a skorpió képe feltehetően Lk 10,19 hatására került ide, másrészt a „szent Lélek” (Lk 11,13) Lukács kedvenc kifejezése, amelyet gyakran alkalmaz evangéliumában és az Apostolok cselekedeteiben is, ezért ezen a ponton Máté szövegváltozatát („jó dolgokat”) tarthatjuk hitelesnek:

Máté 7. f.: (9) „...közületek ki az az ember, aki követ ad oda a fiának, ha az kenyeret kér, (10) vagy kígyót ad oda neki, ha halat kér?”

A feltett kérdésre a korabeli hallgató csak egyféleképpen válaszolhatott: szenvedélyes és felháborodott elutasítással „Lehetetlen!”-t kiáltva. Jézus pedig – a kisebbről a nagyobbra történő következtéssel – levonja a tanulságot: Mennyivel inkább igaz Istenre, hogy kizárólag (a kenyérhez és a halhoz hasonlóan) hasznos adományokat ad gyermekeinek, az embereknek – olyanokat, amelyek javukra vannak (ld. 11. v.: „...mennyivel inkább ad majd a ti mennyei Atyátok jó dolgokat”)! Vagyis Máté a helyes következtetést adja Jézus szájába, pedig a megelőző 7-8. v. öt is félrevezethette volna.

Akárcsak a Lukács 11. és 18. fejezetbeli példázattal, Jézus az ittenivel is az Istenbe vetett feltétlen bizalmat akarja megerősíteni hallgatóiban, csak a hangsúly ott azon volt, hogy Isten megadja az embernek, amire szüksége van, itt pedig azon van, hogy Isten kizárólag jó adományokat ad, illetve amott Isten (kifejezetten meg nem fogalmazott) barát mivolta alkotta a következtetés alapját (vö. Iz 41,8; Jak 2,23), emitt pedig Isten apaisága.

Azt, hogy „hasznos” és „jó”, természetesen nem szabad önkényesen értelmezni; csak az jöhet szóba, ami az ember valódi java szempontjából, Isten mércéjével mérve jó, azaz előmozdítja egyre teljesebb, s végül teljes emberségének kibontakozását (amit persze helytelen lenne kizárólag „lelki” vagy „szellemi”, vagy éppenséggel „túlvilági” javakra korlátozni, vö. Lk 4,18-19.21; 6,20-21).

...a megtért bűnösnek örül

Lukács 15. f.: (4) „El tudjátok képzelni, hogy ha közületek egy embernek száz juha van, és elveszít

közülük egyet, nem hagyja ott a kilencvenkilencet a pusztában, nem megy az elveszett után, amíg meg nem találja? (5) És ha megtalálta, örvendezve a vállára veszi, (6) és hazamenvén, összehívja barátait és szomszédait, és azt mondja nekik: »Örüljete együtt velem, mert megtaláltam az elveszett juhomat!« (7) Mondom nektek, a mennyben ugyanígy nagyobb öröm lesz egy megtérő bűnös miatt, mint kilencvenkilenc »igaz« miatt, akiknek nincs szükségük megtérésre. (8) Vagy ki az az asszony, akinek, ha tíz drachmája van, és elveszít egy drachmát, nem gyújt mécsest, nem söpri ki a házat, és nem keresi gondosan, amíg meg nem találja? (9) És ha megtalálta, összehívja barátnőit és szomszédasszonyait, és azt mondja: »Örüljete együtt velem, mert megtaláltam az elveszett drachmát!«»

Egyetlen józanul gondolkodó juhász sem hagyja magára nyáját. De Istent, Izrael pásztorát nem hideg racionalitás, hanem anyai emocionalitás jellemzi (vö. Lk 189., 968. és 988. l.áb.). Miközben a papok és törvénytudók Izrael hivatalos pásztoraiként kizárták a bűnösöket, hogy csak az „igazakat” tegyék még „igazabbakká”, Jézus az „anyai Atya” feltétlen akarataként ismerte fel: Egyetlen elfutott gyermekének sem szabad elvesznie. És Istennek az újra megtaláltak miatti öröme nem egyszerűen nagy, hanem „irracionálisan” óriási: öröme kitör, betölti a mennyet (vö.: „örömnünpere hívja össze minden barátját és szomszédját”; ld. még Lk 15,23-24.)

Jézus nem szégyelli, hogy Istent egy szegény asszonyhoz hasonlítsa. Megrázó kép ez, mivel azt mutatja: A filozófusok mindent birtokló és mindenre képes Istenének képével szemben Jézus úgy látja: Isten lázasan keres valamit, amire sürgősen szüksége lenne, de amit ő maga nem képes előteremteni! Ez pedig nem más, mint az ember szabad és bizalomteli megtérése hozzá. Isten arra vágyik, hogy az ember szabadon megajándékozza, vagy újra megajándékozza (!) őt bizalmával (vö. Mk 23 és Mk 666. l.áb.). Ha ez megtörténik, akkor határtalan az öröme.

A 10. versben aztán Lukács majdnem pontosan adja Jézus szájába a két példázat tanulságát: „Mondom nektek, ugyanígy örülnek majd Isten angyalai egy megtérő bűnösnek”. Egészen pontosan így hangzott volna: „Mennyivel inkább örülnek majd Isten angyalai...” – Az „Isten angyalai” kifejezés Isten nevének körülírása, vagyis arról van szó, hogy Isten megosztja örömét angyalaival, s a bűnösök megtérésén az egész mennyben örömujjongás tör ki.

...tervszerűen jár el

Lukács 14. f.: (28) „Ki az közületek, aki ha tornyot akar építeni, nem ül le előbb, s nem számítja ki a költséget,

hogy telik-e neki a befejezésig? (29) Nehogy aztán, ha lerakta az alapot, de az építkezést véghez vinni nem volt ereje, mindenki, aki ezt észreveszi, gúnyolni kezdje, (30) mondván: »Ez az ember elkezdett építkezni, de nem volt ereje véghez vinni!« (31) Vagy ki az a király, aki hadba vonul egy másik király ellen anélkül, hogy előbb leülne, és haditanácsot tartana, vajon képes-e tízezer harcosával szembeszállni azzal, aki hússzezerrel jön ellene? (32) Ha pedig mégsem, akkor követséget küld, amikor amaz még távol van, és meghódol neki.”

A toronyépítés és a hadba vonulás kettős példázatát csak Lukács közli, mégpedig az eredeti „életbe ágyazottság” nélkül (vö. Lk 901. l.áb.), s ez a két mozzanat rendkívüli módon megnehezíti a helyes értelmezést.

A szokásos magyarázatok jobbára vagy azt mondják, hogy ezzel a két példázattal Jézus a követésével járó „lemondások” szükségességére figyelmeztet (lemondás a családi kapcsolatokról: 26. v., lemondás önmagunkról és az életünkről: 27. v., lemondás a vagyonról: 33. v.), vagy azt, hogy a követését megelőző önvizsgálat fontosságára (képesek leszünk-e az említett „lemondásokra”).

E két magyarázat közül az elsőt kizárhatjuk azzal, hogy ezt az értelmet csak a mostani, Lukács által szerkesztett szövegösszefüggésben kaphatják a példázatok, más nem szól mellette.

A második magyarázatnak kétségtelenül van annyi alapja (túl a józan emberi szempontokon), hogy Jézus maga is „40 napos” visszavonultságban, nagy megfontoltsággal hozta meg alapdöntését, mielőtt küldetésébe belevágott volna (Mk 1,12-13 és Mk 44. l.áb.). Ellene mond viszont az, hogy Jézus mindig habozás nélküli radikális elköteleződést és cselekvést kívánt az emberektől (ld. Lk 9,59-60.61-62; vö. Mk 28. és 591. l.áb., illetve az utóbbi helyen felsorolt további előfordulásokat, továbbá Mt 13,44-45.46), még a gazdag ifjú esetében is, amikor pedig igazán nagy volt a tét (Mk 10,21 – vö. Lk 14,33).

A fentiek miatt itt is csak az első példázatot bevezető, Jézusra jellemző „tisz ex hümon?” kérdésből kiinduló magyarázat látszik helyes megoldásnak. (A második példázatot természetesen nem lehetett ezzel a kérdéssel bevezetni: „Közületek melyik király az...?”, és amint már említettem, máskor is előfordul, hogy a kettős példázatok közül a másodikat Jézus másképp vezeti be, pl. Lk 15,4.8.) De mi lehet ekkor e két példázat hátere és mondanivalója?

Nagyon is könnyen elképzelhetjük, hogy tanítványai kételkedtek a Jézus által meghirdetett „Isten országa” e világi kibontakozásának sikerében (vö. Mk 13,1.4!).

Nekik mondhatta Jézus e két példázattal: „Nézzétek csak! Ha már egy normális ember is úgy jár el, hogy mielőtt nagy építkezésbe fogna, leül, költségvetést készít, és nem vág bele hebehurgyán a munkába... Ha már egy normális király is előbb meggondolja, képes-e tízezer harcosával szembeszállni az ellenség húszezerével, különben nem indul el, hanem békét kér... Mennyivel inkább feltételezhetitek, hogy Isten is meggondolta a dolgot, mielőtt belevágott volna emberteremtő vállalkozásába...”

...nem várhatunk köszönetet tőle

Lukács 17. f.: (7) „Ki az közületek, aki azt mondja szántó-vető vagy legeltető szolgájának, amikor az bejön a mezőről: »Azonnal gyere, és telepedj asztalhoz!«, (8) és nem azt mondja inkább neki: »Készíts (nekem) valamit vacsorára, gyúrd fel a ruhádat, és szolgálj ki engem, amíg eszem és iszom, és azután eszel és iszol te!«? (9) Talán hálás lesz a szolgának, hogy megtette mindazt, amit megparancsolt neki? (10) Így ti is, ha megtettetek mindent, amit Isten megparancsolt nektek, mondjátok ezt: »Átlagos szolgák vagyunk. Csak azt tettük meg, amivel tartoztunk.«”

A 10. versben az enyémtől eltérően minden fordításban az áll: „...amit megparancsoltak nektek” (emberek). Nézetem szerint azonban az eredetiben passivum divinum-mal, Isten nevének körülírásával van dolgunk (ld. Mk 59. láb.). Ezt kell feltételeznünk, jöllehet a 10. versben ugyanaz a kifejezés áll, mint a 9.-ikben: „amik megparancsoltattak” („neki”, ill. „nektek”); hiszen ha a 10. versben is emberek által kiadott parancsokról lenne szó, akkor egyrészt a példázat mondanivalója olyan közhely lenne, amiért Jézusnak fölösleges lett volna példázatot mondania, másrészt – és ez a fontosabb – nem valósulna meg a „Ki az közületek...?” kérdéssel bevezetett példázatokra jellemző, a kisebbről a nagyobbra történő következtetés.

Ha azonban komolyan vesszük a „Ki az közületek...?” kérdéssel bevezetett példázatok jellegzetességeit, illetve azt, hogy a 10. versben Isten nevének körülírásáról van szó, továbbá Jézus tanításának egészében helyezük el a példázatot, akkor világossá válik mondanivalója.

Jézus azt mondja: A szolga (a görög szövegben rabszolga) nem várhat köszönetet, ha megtette a dolgát, azaz ha csak annyit tett, amennyi a kötelessége, amennyit megparancsoltak neki. Mennyivel inkább érvényes ez az ember és Isten kapcsolatában: Ha csak a kötelességünket, ha csak Isten „parancsait” teljesítettük (mondhatnánk úgy is: ha csak tisztességesen viselkedtünk), nem várhatunk külön köszönetet Istentől; egészen pontosan fogalmazva: mennyivel

kevésbé várhatunk külön köszönetet Istentől; mert a parancsok teljesítésével megmaradunk a kötelességek és jogok világában, az igazságosság világában.

Tehát valami mást, valami többet kell tennünk ahhoz, hogy átlépjünk Isten világába („Isten országába”: az Isten elgondolása szerinti viselkedés világába, illetve az Istennel való közösségbe, vö. Mk 22. láb.). Amíg csak a parancsait teljesítjük, addig úgy viszonyulunk hozzá, mint szolgálta az urához; de ő nem úr a szó szokványos értelmében (vö. Mk 736, 588), hanem „atya” (vö. Mt 6,9; Mk 880; Lk 6,36), és nem „szolgákat” akar, hanem hogy „fiaivá-lányaivá” váljunk (vö. Mt 5,9.45; Mk 691; Lk 189-190). A felnőtt fiak-lányok pedig egy jó szülő-gyermek kapcsolatban nem parancsokat, kirótt feladatokat teljesítenek (mint a gazdag ifjú vagy a tékozló fiú bátyja: Mk 10,20; Lk 15,29), hanem apjuk-anyjuk szándékát, kedvét keresik, s azzal belsőleg azonosulva, de mégis szabadon cselekszenek – „többet” (akárcsak Jézus vagy a talentumok példabeszédének első két szolgája; vö. Mt 5,21-22.27-28.33-34.38-39.43-44; Mk 10,3-6 [Mk 556] – Mt 25,16-17).

Néhány példával szemléltetve a mondottakat: Parancs, hogy „Ne lopj!”, és parancs az is, hogy „Ne ölj!”. De aki nem lop vagy nem öl, az még semmi rendkívülit nem tesz, csak egy „jogi” (mondhatnánk: jogos) előírást teljesít. Aki azonban nemcsak nem lop, hanem még abból is ad a rászorulóknak, ami jogosan a sajátja, az valami „többet” tesz. Aki nemcsak nem öl, hanem meg is bocsát az őt bántónak, és „odatartja a másik arcát” (Mt 5,39), vagyis valami jót is tesz az ellenségének, az valami „többet” tesz. – Egészen világos ez annak a gazdag ifjúnak a történetében, aki azt állítja: „A parancsokat mind megtartottam” (ti. Isten parancsait, a „tízparancsolatot”). Jézus ezt nem vonja kétségbe. Mégis azt feleli: „Valami még hiányzik neked. Add oda vagyodat a szegényeknek” (Mk 10,21)! – Hasonlóan világos a talentumokról szóló példabeszéd. Aki elásta a talentumát, nem mehet be az örömlakomára. Hogy-hogy? Hiszen pontosan visszaadta urának, amit tőle kapott! Ez igaz; de semmi „többet” nem tett, nem kamatoztatta a talentumot (Mt 25,27); megmaradt a jog, az előírások keretein belül.

A példabeszéd gyakorlati üzenete tehát végül is egyszerű: Isten részéről csak azoknak „jár ki” a köszönet, Isten csak azokat tessékelteti be „örömlakomájára” (Mt 25,21.23), másképpen: Isten csak azokat fogadhatja magához fiaiként-lányaiként (vö. Mt 5,9.45; Mk 471. és 691. láb.), még másként: csak azok nyerhetik el a „mennyei kincset”, Isten barátságát (ld. Mk 10,21; Mk 593. láb.!), akik olyanokká válnak, mint ő (ld. Mt 5,48!), azaz többet tesznek, mint amit a jog vagy a parancsok előírnak, vagyis az igazságosságon túl eljutnak az ingyenes,

ajándékozó szeretethez (vö. Mt 5,20!) – hiszen maga Isten is többet tesz, mint amennyi igazságos, mert fölkelte napját a gonoszokra is, esőt ad a bűnösöknek is (Mt 5,45).

(2020. május 11.)

BULÁNYI GYÖRGY

HANG PRÓBA...

Dombi Feri Hang-próbát csináltatott velünk a Papok I. közösségben. Azt mondta, hogy megadja az egyik hozzá érkezett levél összefoglalását, válaszoljunk rá. Házi feladatunk lett. Ez volt az összefoglalás:

Boldogtalan vagyok. Akit szeretek, elhagyott. Mi lesz a jövőmmel?

A házi feladatot megírtam. Ez lett belőle: Amit akarsz, az lesz veled. Isten csak azért teremtett meg, hogy boldog legyél. Elhagyott az, akit szeretsz, de Isten továbbra is érted van. Talán eddig keveset törődtél vele, de most lehetőséged támadt, hogy megtaláld Őt, aki Érted van. Ha megtalálsz, nem leszel boldogtalan. Nem leszel elhagyott, s lesz jövőd.

Életed legnagyobb lehetősége előtt állsz. Eddig lekötötte energiáid az, hogy megfelelj annak, akitől függött boldogságod, akit nem akartál elveszíteni. Most rendezheted életed. Megkérdezheted Istentől, hogy mit csinálj az életeddel? Azt fogja mondani neked, hogy nem lehetsz boldogtalan, ha megteszed azt, amit a csendben hallasz tőle, hogy megtegyed.

Az első, amit vár tőled, hogy hallóképes állapotba tedd magad. Legyen mindennap zavartalan idő számára és a magad számára, kettőtöknek. Meg tudod-e teremteni ezt az állapotot, amelyben nem várod, hogy rád csöngjön valamiféle csengő? Ellenkezőleg: azt akarod, hogy senki se zavarjon. Lehet, hogy munka előtt vagy után be kell térdelned egy templomba, hogy biztosítva legyen kettőtök bizalmas csendje. Lehet, hogy hosszasan kell ülnöd s várnod. Nem kell erőszakoskodnod magaddal: "nem gondolok hétköznapi dolgokra". Istennek minden fontos, ami neked fontos, mert szeret téged. Sok milliárd gyereke között egyetlen olyan sincs, amilyen Te vagy. Egyedi példány vagy, egyetlen van belőled, Istennek egyetlenje vagy. Egyszer majd kifárad az agyad, s elcsendesülsz, s meghallod hangját.

Ez lesz új életed legfontosabbja. Úgy várod a találkozást vele, "úgy várlak én". Minden rendeződik, ha ez a hang beköltözik az életedbe. Nem leszel többé

elhagyott. Ha Istent megtalálsz, végre magadnál leszel. Ha egyszer magadnál leszel, újból kinyílik számodra a világ. Ezek a beszélgetések küldeni fognak. Észreveszed, hogy hol tehetsz te is valamit. Istened van, s te egyszeriben vagy, létezel - valakik számára. Tudod, hogy mi a dolgod a világban. Nem lígysz-lógsz tovább, mint aki boldogtalan, elhagyott, jövőtlen. Fontosak lesznek számodra valakik. S ezek boldogok lesznek miattad, és szeretni fognak érte. Meg fogod találni a helyed egy új világban, amely létrejön abban a pillanatban, amikor a szíved tele lesz Istennel.

Ha Isten a tiéd lesz, testvéreid lesznek, akikkel együtt akarsz majd csinálni valamit a jövőért; a tiedért, az övéért, s azokért, akiket közösen észrevesztek: a jövőtlenségért, a boldogtalanokért. Azokért, akiket elhagytak, akiket leírtak. Tudod, hogy mit kell tenned értük. Azt, amit az Isten tett veled. Azt, amivel te elibe mentél Istennek, hogy rád találjon. S közben találhatsz embert is, aki személy szerint érted van. De ha nem találsz, akkor is te megtaláltad már azt, aki akkor is elég neked, ha senkit se találsz. S aki nélkül akkor is egyedül és magányos lehetsz, ha volna is melletted valaki. Istennel együtt sohasem vagy magányos. Isten nélkül akármikor magányos lehetsz.

2000.

DOMBI FERENC

HANG...

(RÉSZLETEK)

A PÁRBESZÉD FELELŐSSÉGGEL JÁR

Istenem! Szereteted nagy rizikót vállalt azzal, hogy szabadnak terem-tetted az embert. Bízta abban, hogy mindannyian Rád találunk előbb-utóbb. Nyilván mielőbb szeretnéd látni életünkben bizalmad jogos voltát.

HANG: "Barátom! Ma is sokat akarok mondani neked. Akarom, hogy halld hangomat, de e hangról tudnod kell, ez felelősséget is jelent számodra. Még az is felelősséggel jár, ha embereket hallgatsz meg. Igen, mert ez nem-csak megkönnyíti döntéseidet, hanem gazdagít is.

A nem tudtam, bár nem erény, s ennek kifejezetten ellene vagyok, de tudomásul kell vennem. Halld hát szavaimat, mérd föl felelősséggel, s úgy add tovább, hogy ne kelljen bánkódnod miatta.

Akár neked, akár másnak szólok, azért mert Én mondtam, azért még nem adható minden tovább. Tanítványaimnak sem mondhattam el mindent addig, míg nem voltak eléggé felkészültek fogadására.

Mérlegelj. Mindenkinék mondom, aki Velem párbeszédet vállal. Az biztos, hogy amit mondok, az feltétlenül építi azt, akinek mondom. De a továbbadásának tartalmát és módját jó, ha mindenki előbb Velem beszél meg. Akkor mindenki nagyon jól jár.

Először is, nem bennetek bíztam, mikor szabadnak, tehát szeretetre te-remtettelek titeket. Azért vállalhattam ezt a rizikót, mert nagyon jól ismerem Saját Szeretetemet. Magamban bíztam tehát, és nem bennetek. A ti döntése-tek Mellettem nem más, mint visszhangja az Én mellettetek hozott dönté-eknek.

Tudom, hogy mindannyian boldogok akartok lenni, és tudom, ennek elérésére senki sem jut el úgy, ahogy akar, függetlenül Tőlem, hanem csak úgy, ahogy akar Általam. Ami tőletek függ, az lényegében nem más, mint az, hogy ennek belátását tegyétek magatokévá az idő tengelyén. Tehát csak idő kérdése ez mindannyitok számára."

Uram! Ha ezt a középkorban leírtam volna, hát ezért meg is köveztek volna!

A SZEMÉLYES KAPCSOLAT ISTENNEL, FONTOSABB A SZERTARTÁSOKNÁL.

HANG: "Barátom! Meglepődnél, ha azt mondanám, hogy ez annak idején meg is történt? - De most nem középkor van. Persze, a lényeg azóta sem változott.

Akik hatalmon vannak, azok sem a múltban, sem a jelenben, sem a jövőben nem fogják tudni elviselni azokat az alattvalóikat, akikben nincs féle-lem. Csupán az eszközeik változnak ennek demonstrálására.

Semmi kétség sem volt Bennem akkor, mikor e nyilatkozatot tettem sorsotokat illetően: „Ha Engem üldöztek, titeket is üldözni fognak.” - Tehát nem azért bízom bennetek, mert Mellettem döntöttetek, hanem azért, mert Én döntöttem mellettetek.

Küldtem és küldök olyan embereket hozzátok, akik jól tolmácsolják akaratomat. Ezek azok, akiket ha hallgattok, akkor Engem hallgattok. Ezek az emberek nem szertartások által lesznek olyanok, hogy beszélni tudok be-lőlük, hanem a Velem való személyes kapcsolat által. Persze a szertartás nem akadály, csak éppen nélkülözhető. De még ez nem elég.

Mióta kezetekben van tanításom lényege az evangéliumok által, azóta tudnotok kell, hogy Én azzal soha sem kerülök ellentétbe.

Bizony, aki nem rangsorol a Bibliában, az lehet akármilyen jóhiszemű, el tud menni tanításom, így Lényem lényege mellett. Tud jóhiszeműen olyat mondani és tenni, amit Én soha sem tudtam volna mondani, és soha sem tud-tam volna megtenni.

Sokszor és nagyon sokan zarándokoltok álmaitek kincseihez, hogy ki-kerüljétek azt a fáradságot, mely az Én általam felkínált kincsek életetekbe építésével jár. Nehezen értitek meg, hogy az önzés csak rövidtávon élvezet, hosszú távon sok szenvedést eredményez. Míg a szeretet csak rövid távon ál-dozat, s hosszú távon soha el nem múló élvezetet eredményez.

Amikor tehát bátorítást adok arra, hogy bízzatok, hogy nincs reményte-len eset, hogy senkit sem szabad leírni végleg az örök boldogság listájáról, ugyanakkor nagyon nyomatékosan hangsúlyozom, hogy már itt és most, saját boldogsága érdekében, mihamarább törekedjen mindenki arra a keskeny útra lépni, melyen bár szűk a kapu, de ez az egyetlen, mely az örök boldogságra nyílik.

Amikor azt mondjátok, hogy sok út vezet Istenhez, ezt csak akkor mondhatjátok, ha a butaságot is beleértitek. Vagyis azt az erkölcsi állapotot, mely nem jár felelősséggel. Erkölcsi felelőssége mindenkinék addig ér, mint tudati szintje. Mindenki csak azért felel, amiről tehet.

Én nem azért jöttem közétek, hogy tudati szinteteknek megfelelően cselekedjétek csupán. Azért jöttem, hogy elmondjam és megmutassam saját tudati szintemet, s felkérjelek benneteket arra, hogy ez legyen számotokra a mérce. Ezt kell megcéloznotok. Nem üdvösségetek érdekében. Mindenki üd- vözül, aki meggyőződése szerint cselekszik. Így volt ez a múltban, és így lesz a jövőben is. Ha nem így lenne, akkor Én erkölcstelenebb lennék, mint ti.

Azért jöttem, hogy már itt a Földön halljátok Tőlem, és lássátok élete-men, miképpen kell szebbé tennetek egymás életét. Az Én erőm birtoklása nem az erők küzdelmét jelenti. Az erők küzdelmének mindig, kivétel nélkül mindig temetés a vége. Az Én erőm, szeretetem valóban életet fakaszt. Az az Istenember-vér, mely e földre hullott, ERŐM győzelmét jelentette a ti erőtök felett. Ismerem szeretetem végtelen erejét. Ezért bízom. Nem a ti nagyszerű-ségeitekben, hanem abban, hogy azzá tudlak tenni benneteket szeretetem ere-jével, amivé szeretnék."

MÁRIA MAGATARTÁSA JÉZUS SZENVEDÉSE IDEJÉN

Istenem! Mi volt a Szűzanyával Jézus szenvedésének idején?

HANG: " Ami egy teljesen Nekem odaadott anyával lehetséges. Nem ábrándozott. Tökéletes visszhangja volt Fiam, Fiunk IGEN-jének. Máriát nem ismeri a világ. Majd látni fogod, és akkor eszedbe jutnak ezek a szavaim. Mária az Én örömöm különleges virága. Igen: titkos értelmű Rózsa.

Mária hallatlan nagy hatékonysággal nyúl bele életetekbe. Gondolj Medjugorjére! A Mária-tisztelet nem korlátozható. Akik ellene beszélnek, azok azért teszik, mert bántja őket az a túlzott elferdítés, amely Máriának is nagyon fáj.

Nyilvánvaló, hogy az első Mária-tisztelő Én voltam. Hozzám hasonlóan kellene tisztelnetek Máriát. Vagyis Jézusra mutató magatartását kellene magatokévá tenni. Jó, ha kéritek segítségét, de még jobb, ha felajánljátok neki önmagatok segítségét. Mária tehetetlen nélkületek a földi életetek forrásában. Valójában Én is tehetetlen vagyok nélkületek e téren. Aki ezt el-felejt, vagy nem veszi tudomásul, annak minden imádság pótcselekvés csu-pán. Aki tudomásul veszi és elfogadja, annak szinte határtalanra nő szeretetének húzó ereje."

AZ IMA KINCS, ÉS NEM KITÜNTETÉS

Istenem! Mérheteretlen kincsnek kell tartanom, hogy szólhatok Hozzád.

HANG: "Igen, ez valóban KINCS. Kincs, és nem kitüntetés számotok-ra. Sajnos ezzel a kincssel is úgy vagytok, mint az anyagi világ legnagyobb kincseivel. Azt értékelitek legkevésbé, ami legkevésbé nélkülözhető: tűz, víz, levegő!

A Velem való kapcsolat értékelése dönti el önértékelésedet. Föltámadást kéne átélnetek mindannyiszor, valahányszor imáitokban Hozzám fordultok. Ha imátok nem üres pótcselekvés, hanem valóban élő találkozás Velem, akkor az olyan, mint mikor a természetben föltámad a szél. Akkor tisztító erők kezdenek működni az álmatag levegőben. Aki igazán törekszik átélni imájában a Velem való kapcsolatot, annak szívében azonnal tisztító erők indúlnak el, és ezek az erők, csak ezek az erők, képesek szebbé tenni világotokat."

A SZOLGÁLATBAN AZ IRÁNY A LEGFONTOSABB

Mennyei Atyám! Ma van 4-ik napja, hogy das Geheimnis Mariens című könyv alapján elmélkedem.

Mária szolgálónak mondta magát, és élete leghőbb vágya az volt, hogy ennek megfeleljen. Hatalom, dicsőség? Ugyan!- Atyám! Hallgatni akarom Lelked hangját.

HANG: " Barátom! Igen. A barátság vagy azonosak között jön létre, vagy azonosá tesz. E folyamatban kétségtelenül a rangosabb vállalja a na-gyobb munkát. Nyilván a rangosabb Én vagyok. Miben? A SZOLGÁLAT-BAN! Igen. Önellenmondásban lennék, ha nem így értékelném a szolgálatot, ha nem lennék a szolgálat Lelke.

Igen. Ti emberek, szemüvegben jártok. Magatok által elgondolt és csinált, tehát torzító szemüvegben. Bajaitok gyökere az, hogy a mulandó világban akartok jó helyet biztosítani magatoknak, s úgy gondoljátok, hogy ez akkor sikerül, ha egyre jobban megismeritek és meghódítjátok a mulandóságot. A világrekordok megközelítéséért és felülmúlásáért mennyi erkölcsi ronccsá lett emberi élet tesz tanúságot arról, hogy mindez csak hiúság és hiúságok hiúsága!

Barátom! Az IRÁNY a legfontosabb. Igen. Ami mulandó, annak felhasználása tesz tanúságot arról, hogy mennyire az IRÁNY a legfontosabb. A mulandóságot mulandóságra felhasználni, ez az ember alatti világ ösztönjátéka. Élni, hogy meghaljunk. Az ember szintjén ez abszurdum. Növény, állat ezt teszi, mert egy magasabb ELV szolgálatában állnak. Erre teremtődtek. De te?!

Halljad szavaimat, melyeket Ágoston által tettem ismertté: 'Magadnak teremtettél Uram, s nyugtalan a mi szívünk, míg Benned meg nem nyugszik!' Hát erről van szó. Növény, állat, létével ezt mondja: Azért vagyok, hogy más föl- és elhasználjon. - Az ember ezt mondja: Mindent Isten tart létben szándék szerint. Engem is. Mi hát a szándéka velem? -

Igen, ezt kell kérdezned. Válaszom: Engedned kell, hogy ne csak létben tartsalak, hanem azt is, hogy azonosulj tudatosan azzal a céllal, szándékkal, mely lényegében azonos Velem. Ez emberi nyelven: SZOLGÁLAT. -

Világodat jobban jellemzi az emberalatti élet szerepvállalása, s ezért válik gyakran és sok ember szemében megvetetté, nevetségessé, sőt üldözendővé, ha valaki kilóg a sorból, és szolgálni akar mindig, mindenkit, mindenütt! Mert Én magam sem ismerek

feltételeket e tekintetben. Jókra, rosszakra fölkeltem Napomat, s igazaknak, hamisaknak egyaránt adok esőt.

Nem vagyok személyválogató. Még szerepeket kiosztó is csak bizonyos értelemben vagyok. Szerepeket is ti adtok egymásnak. Emiatt sokszor van irigység köztetek. Szerepek alatt itt a közéleti szerepekre gondolok, ahol a Tőlem mindenkinek felkínált szolgálat-szerep talán csak a nevében ismert, pl. miniszter. Tartalma éppen nem a szolgálat."

Drága Lélek! Nekem is a szolgálat szerepét adtad. Mégis mindenki tisztelendőnek, sőt főtisztelendőnek szólít. Bár ez kellene, hogy szolgálatom elismerését jelentse, s gondolom sokan ezért is mondják, de hát lélektanilag szinte lehetetlen, hogy személyem magasztalását ne hallanám ki belőle. Gondolom, még a Szentatját is, mikor szent atyának nevezik, ő tényleg azt hiszi, hogy ő szent atya. Ha nem így lenne, nem így nevezetné magát. -

Örülök, hogy barátaim, testvéreim engem csak bácsinak neveznek, és nem tisztelendőznek. Bár fejfámra is csak ezt írják a nevem mellé!

Istenem! Tudom, hogy az önismeret nem elég a boldogsághoz. Nem elég, ha megelégszem azzal, hogy olyannak lássam magam, amilyenek Te látsz. Sokkal nagyobb szükségem van Isten-ismeretre, hogy olyanná lehessenek, amilyenek Te látni szeretnél. Tudom azt is, hogy ennek immár kétezer éve semmi akadályja nincs, mivel aki Jézust látja, az az Atyát látja, aki Jézust ismeri, az az Atyát ismeri.

Jézusom! Számodra nyitott könyv volt a Szűzanya, s az ő számára pedig Te voltál kinyitható könyv. Ő sokat, szinte mindent Belőled olvasott ki. Tette, tehette azért, mert szolgálónak ismerte önmagát. Vagyis annak, aminek Te szeretted őt látni. - Gondolom, égi Anyánk nemcsak abban segít bennünket, hogy olyannak lássuk magunkat, amilyeneknek Te látsz minket, hanem abban is, hogy olyanná tudjunk válni, amilyenek Te szeretnéd.

-

Jézusom! Neked otthonod volt Mária. Mindenkit otthonodnak akarsz tudni, otthonodnak akarsz ismerni. Mindenki annyiban a Tiéd, amennyiben otthonod. Nem lehet igazi otthonod az a hideg templom, ahová szentségi je-lenléted miatt úgy érezzük, hogy mi eljöhethünk Hozzád, amikor akarunk, de Te nem jöhetsz hozzánk, amikor akarsz. Mi jöhethünk, mert te ezért vagy. De Te nem jöhetsz, mert mi nagyon sok mindenért vagyunk amellet, és néha azért is, hogy Hozzád menjünk.

Jézusom! Ma a Te szentségi jelenlétednek van a napja. Ma megköszönöm, hogy Te jobban bízol bennem, mint

én Tebenned, s mint én magamban. Köszönöm, hogy e bizalmad alapja saját szereteted erejének tökéletes ismerete, mert Magadra teremtettél mindannyiunkat, Uram, és nyugtalan a mi szívünk mindaddig, míg Benned meg nem nyugszik.

A SZEXUALITÁSRÓL

Istenem! Tudom, hogy a szexualitás nem ellenkezik az Általad elgondolt ember természetével, hanem nagyon is helyen van, ha Általad elrendelt módon működik.

HANG: "Igen. Az emberalatti állat világa jól mutatja, hogy az élet folytonosságát biztosító erő mire képes. Egyik legnagyobb kitüntető gesztusom felétek éppen az, hogy a fajfenntartási ösztönt nem foglaltam le Magamnak bennetek, hanem rátok bízam, hogy használjátok belátásokatok szerint felelősséggel. Áadtam e téren nektek a kormányzást, mely egyben felelősséget is jelent. Miért? - Mert a Földön az emberi élet nem automatika. Mert szere- tetetek önző vagy önzetlen volta talán semmiben sem nyilvánul meg jobban, mint ebben.

Valaki akkor lesz érett személy, ha egyértelműen képviseli ezt: SEM-MINEK SINCS SEMMI ÉRTELME ÖNMAGÁBAN. Mindennek a CÉL ad értéket és értelmet. Nincsen közömbös lödörgés. Sokkal fontosabb az, amiért tesztek valamit, mint az, amit tesztek! Amiért tesztek, azért Én minősítelek benneteket. Amit tesztek, azért esetleg mások minősítenek benneteket.

A szexualitásnak előnye, hogy könyörtelenül levizsgáztat benneteket önfegyelméből. Veszedelem pedig az, hogy aki megölni akarja magában ezt a vágyat, az beteggé teszi magát, mert eleve megtorpedozza a kovász-só szerepvállalását. De az is megbetegedést jelent, ha valaki nem vállalja azt, hogy emberközömbesen éljen, ha valaki csak akkor érzi magát biztonságban, ha olyan körülményt alakít ki magának, amilyen körülményt Én nem szántam embernek.

Boldogok a tiszta szívűek, mert látják Istent! Az ehhez vezető útnak neve pedig: önfegyelem."

A NYUGTALANSÁGRÓL

Istenem! Tele van a világ nyugtalansággal.

HANG:" Még azok is tele vannak nyugtalansággal, akik meg vannak győződve arról, hogy hisznek bennem, szeretnek Engem. Ennek az az oka, hogy még a legtöbb jó szándékú ember is azt szeretné, ha Én megváltoztatnám a világot. -

Önmagatokat kell megváltoztatni, és pedig segítségével. Mindig kész vagyok e téren segíteni annak, aki nem azt akarja, hogy helyette dolgozzam, hanem azt, hogy vele. Csak akkor érte el bennetek a lelki fejlődés a megfelelő szintet, amikor megvilágosodik, és élni kezd az az igazság, hogy nem rajtatok kívüli dolgok biztosítják számotokra a Hozzám igazodás lehetőségét. E lehetőség mindig megvan bennetek, és nem körülmények függvénye ez. Kívül-belül merülhetnek fel nehézségek, de a külső körülményekre áll a mondás: 'Az Istent szeretőknek minden javukra válik.' - Számukra Én a körülményeknek is az Istene vagyok. Belül viszont nincs automatika.

Döntenetek kell! Aki nem dönt, az ezzel már Ellenem döntött. Ezért minden nap ki- és felhívás. Most döntöd el, hogy halálod órája milyen lesz. Azt, hogy mikor lesz, abba nincs sok beleszólásod. Azt, hogy milyen lesz, abba nincs sok beleszólásom. A halálnak Ura, az életnek Szolgálója vagyok.

A halál pillanatában mindenki látni fogja, hogy olyan, amilyenné döntései tették. Amint a tér nem önálló létező, hanem az anyag tulajdonsága, úgy a múlt és a jövő sem önálló létező, hanem mindkettő a jelen tulajdonsága.

Mindkettő annyiban és úgy létezik, amennyiben és ahogy a jelenben létezik. Csak jelent tartok létben. Emlékeitek és ábrándjaitok csak nektek vannak. Jelenetek döntéseitek megnyilvánulása."

AZ DÖNTÖTT ISTEN MELLETT, AKIRŐL EZT MÁSONK IS ÁLLÍTJÁK. A HIT EGYBEN TERÁPIA IS.

Jézusom! Fejtegetésedből azt veszem ki, hogy én azért vagyok, mert Te mellettem döntöttél. Ha pedig azt akarom, hogy Te érzékelhető légy életemben mások számára is, ez éppen a Melletted való döntésem igazolását jelentené. Tehát csak akkor, és csak az mondhatja önmagáról, hogy Melletted döntött, akiről és amikor ezt mások igazolják.

HANG: "Így igaz. Aki nem hisz, az hiába mondja: Uram, Uram! Aki nem hisz, az menekülésben van. Mivel önmaga elől menekül, ez olyan, mintha valaki az árnyékát akarná elhagyni."

Miért mondod ezt most Uram? Nem értem az összefüggést.

HANG:" Megmagyarázom. A hit az egyben terápia is. Gyógymód. Azt, hogy valaki Mellettem döntött vagy

sem, éppen az mutatja, hogy mennyire halad a gyógyulás útján. Jelen állapota tanúskodik arról, hogy valóban Mellettem döntött-e. Az már nem igazán lelki-beteg, aki elindult a gyógyulás út-ján. Vagyis azon az úton, mely Velem azonos.

A boldogság tudati és érzelmi állapotot egyaránt hordoz. Hozzászokta-tok, hogy nem vagytok őszinték egymáshoz. Ez helyén is van addig, míg okos óvatosság ennek irányítója. Sajnos azonban, hogy ez a stílus átvettődik igen gyakran a másik két területre is. Gyakran nem vagytok őszinték önmagatokhoz sem. Ennek csak káros következményei vannak, mivel aki nem őszinte önmagához, az nem megoldani igyekszik problémáit, hanem szőnyeg alá söpörni. Ennek minden esetben az a következménye, hogy az elfojtott probléma álarcot öltve és megerősödve újra előjön, s akkor már sokkal nehezebb megbirkózni vele. Legtöbb ember idegileg azért megy tönkre, mert nem őszinte önmagához.

A másik terület, mely az előzőhöz szorosan kapcsolódik, és melyre ki- vetítődik őszinteségetek hiánya, a Velem való kapcsolatokat. Valójában ez megelőzi az előzőt.

Mert nem vagytok őszinték Hozzám, ezért nem vagytok őszinték ön-magatokhoz sem. Márpedig aki nem őszinte Hozzám és önmagához, annak lelkében elképzelhetetlen bármiféle gyógyulás, bármiféle fejlődés."

MI SZÜKSÉG A PAPRA?

Ó Istenem! Most panaszkodom. Lelked elindított bennem egy folyamatot, amikor elmentem papnak. Bennem ez akkor abszolút IGEN volt. Föl sem merült bennem akkor, hogy más is lehetnék. De az a papi eszme, melyet elém állítottak, az nem azonos azzal, amit Te állítasz most elém. Ebben vergődöm.

Tényleg nincs Neked szükséged arra, hogy számodra templomokat, oltárokat emeljenek. Nincs szükséged arra, hogy cifra-ruhás kultusz-sereg sündörögjön oltáraid körül azért, hogy valamire rávegyen, vagy azért, hogy így fejtsék ki, Te valamire rávetted őket. -

De az embereknek sincs rá szükségük. Illetve, nagyon olyan irányban szükséges számukra, amely irány nem a Te szereteted sugárzását eredményezi. Törvények, szabályok, paragrafusok, regulák. Ó Istenem! Tilalmak, fékek, kimagyarázások, stb.

HANG: "Kétségtelen, hogy az Én IGEN-em és NEM-em nagyon sok hordalékot szedett magára a teremtés óta. De tudnod kell, hogy minden élet-indulás új lehetőség a zavar- és sallangmentes egyértelműséghez

való felzárkózáshoz. Semmi sem véletlen. Minden felhasználható elindulásra. Ezt kell megértened. Azt, hogy számodra az elindulás a fontos. Valójában csak az. Csupa elindulási lehetőséget nyújtok nektek. Az ébredés, az látványos elindulás. De minden perc, belül, azonos értékű elindulási lehetőséget kínál fel számotokra. Ez az előre nézés velejárója."

1993.

HABOS LÁSZLÓ

A BARÁTSÁGRÓL

Csendes volt a kilences zárka. Csupán néhány elítélt tartózkodott szálláshelyén. A cella lakóinak nagy része a fogházkörlet más helyein talált szabadidős elfoglaltságot magának. A kultúrára éhesek, a kultúrteremben elhelyezett televíziókészülék elé telepedtek. A friss levegőre vágyók, a börtönudvaron sétáltak. A zárkaparancsnok, a magas, szeplős-arcú jehovista fiú szorgosan tisztította a mindig fényesen csillogó cipőjét. Az alacsony termetű írnok, aki néhány perccel korábban érkezett meg munkáltatójának parancsát teljesítve a fodrázműhelyből, szorgos mozdulatokkal fehérneműinek mosásába kezdett. A kövér rakodómunkás pedig, az előző nap kapott élelmiszercsomag) a maradékait tömte mohón magába. A fiatal katolikus katszolgos olvasásba merült. Egy vastag kötetet -, melyet szőke hittársától kapott kölcsön, aki odaadó gonddal rejtegette az időközben tiltott irodalomra minősített művet - tartotta kezében.

Az irodalmi alkotást olvasva Thomas Mann gondolatai közepette szállt pokolra, amikor odafigyelést igénylő zajjal megérkezett két szállítómunkás zárkatárs kidudorodott tarisznyájukban élelmiszerekkel megrakodva. A magas, és teljesen kopaszra borotvált fejű elítélt feldúltan pakolt szekrényében, miközben a tőle addig meg-szokottnál jóval hangosabb és cifrább káromkodásba kezdett. A nem szokványos durva felkiáltásaira a zárkában levők odafigyeltek. A jöembernek pontosan ez volt a célja. A dühös rabok, amikor valami gondjuk akadt, néha válogatott cifra jelzőkkel illették a Teremtőt, de a magas, kopasz, ingerült feldúlt szállítómunkás a cifra jelzők közé nem az általában szokásos

Isten tulajdonnevet, hanem a személyes sértés előidézésére a Jehova megnevezést használta. A Jehova tanúi felekezetű zárkaparancsnok, hittársai meghökkenett tekintetétől követve, megszokott jámborságából kibillenve, erélyessé vált hangon érdeklődött zárkatársa ingerültségének okáról. Válaszában többször obszcén kifejezések mellett emlegette követői előtt,

meglehetősen sértő módon a Teremtőt, ismertté vált nevén nevezve.

A dühtől nehezen értelmezhető mondataiból lassan megértette az időközben benépesült zárka hallgatósága, hogy elítélttársunk a Jehova tanúja pénzügyi írnokokra volt módfelett dühös, amiért azok cinkosságot vállaltak a spájzvezető fegyőrrel az elítéltek tudatos és módszeres átverésénél. A magas, kopasz kiszúrta spájzolásában közben a lenyúlására irányuló szándékot. A hús dekagrammnak igényelt szalámi, a mérlegen csupán tizenhét dekagrammnyit mutatott, mégis huszonháromnak megfelelő árat mondott a smasszer. A cigaretta, tea, konzerv fix árainak összeadása után sem stimmel az összeg, amit a pénzügyi írnok is érzékelt, melyről egy pillanatra kikerekedett tekintete tanúskodott, mégis a fegyőr által mondott nem valós, az elítélt kárára összeadott összeget vezette annak spájzos kartonlapjára. A zárkaparancsnok ingerültsége fokozódott istene nevének ismételt szidalmazása miatt, melyet zárkatársa mindenki füle hallatára zúdított rá. A szállítómunkás érthető kiakadásában köztudottan a tanú hittestvérei is felelősek voltak. Lassan csillapodott a magas, kopasz. Felháborodása végighömpölygött a zárkában, s más rabtársak is rövid megjegyzéseikkel egyetértettek a háborgóval. Az olvasni szándékozó fiú nehezen mélyült el újra Thomas Mann megálmodott világába, amikor a zárkába lépett ügyeletes erélyes hangon kérte számon a zárkaparancsnokot az elmaradt folyosói takarítás miatt. Időközben néhányan hittestvérei közül, hogy megszabaduljanak a kellemetlen szituációból, elosontak a zárkából. A takarítást végzők sorrendje az elítéltek nevei szerinti abc-s sorban történt. Előző napon éppen a b betűvel kezdődő nevű elítélt volt a soros. A zárkában tartózkodott elítéltek meglepetésére a zárkaparancsnok a stokira telepedett, hátát a meszelt falnak támasztott, olvasásba merült katolikus katszolgost, és a korábban történt eseményhez szállítómunkás munkatársa védelmére megjegyzést tett elítéltet jelölte ki.

A szorgosan szekrényébe pakoló munkás, miután hátrafordult, nevének hallatára erős karjainak magasba lendítése mellett határozott hangon visszautasította a feladat-végzést. Majd miután a könyvének becsukására készített katszolgos megjegyezte, hogy az általa ismert abc-nek sorában a b betű után közvetlenül nem h betű következik, a zárkaparancsnoknál látványosan elszakadt az a bizonyos céna. Talán ingerültségének igazi okai között szerepelt, hogy aznap éppen nem kapott levelet kedvesétől. Az elítélttársak heves gesztikulációk közepette rövid szóparbját vívtak.

Miután az ingerült zárka-parancsnok nem tudta egyik felszólított zárkatársán sem érvényesíteni pozíciójának hatalmát, a szállítómunkás elítéltek önfeledtté vált

kacagása mellett dühösen elhagyta a cellát. Kisvártatva a mindig arrogáns hangú szintfelelőssel jelent meg a zárka ajtóban, aki esélyt sem adott igazának védelmére, ráparancsolt a zárkában maradt katszolgos elítéltre, hogy a takarítási teendőket haladéktalanul kezdje meg. Időközben a takarításra kijelölt rabtárs, miután zsebébe rakott egy dobozzal a frissen vásárolt cigarettából, a börtön-udvarra sietett. A magára maradt fiatal fiú hozzálátott a kétszemélyes feladat elvégzéséhez néhány együtt érző, és annál több kárörvendő tekintet kíséretében. Halvány mosolyt erőltetve arcára, söprögette a hosszúfolyosó kövezetét. Miután a lapátra tolt port elhelyezte a rácsos ajtón túli szemetes edénybe, megfeszített karral húzta maga után, mint igás ló a mázsás súlyú pokrócba csomagolt betontömböt. Megpróbálta gondolatait elterelni a börtönlét valóságától, amikor egyszerre a háta mögötti súly súlyát vesztette és könnyedén csúszott a nehéz betontömb. Oldalra nézett, és a mindig mosolygó arcú hittestvérét pillantotta meg maga mellett, aki átvette bal kezéből a hosszú vasrudat.

A barátok együtt haladtak tovább a folyosón a vasrácsok irányába. A kárörvendő báméskodók hirtelen eltűntek a nyitott zárkaajtók mögött, közöttük a kilences zárkának a még mindig dühös tekintetű parancsnoka is.

MÁTÉ-TÓTH ANDRÁS

TEOLÓGIA & KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS

Előadásomban az egyházfejlesztés és a teológia között viszonyt törekszem elemezni. Két nézőpont metszetét, egymásba fonódását, tandemjét vagy tangóját mutatom be - három lépésben. Először a profán és a szent tudás egymásra hatásának modelljeiről beszélek, a teológia és a társadalomtudományok viszonymodelljeinek mintájára. Másodsor a teológiahányos egyházfejlesztésből fakadó egyházi következményekre térek ki. Végül szeretném ráirányítani a teológia lehetséges hozzájárulásaira az egyház fejlesztés törekvéseiben és műveleteiben.

Teológián az istenismeret rendszerezettségét értem, a közösségfejlesztés területére koncentrálnó témák a gyakorlati teológia területére tartoznak, amely ötvözi a társadalomtudományok és a teológia elméleteit és módszereit. Egyházfejlesztésen az intézményfejlesztés és csoport dinamika egyházi közegben történő alkalmazásainak összességét értem.

Mondandóm lényege egy tézis-mondatban is össze lehet foglalni: az egyházfejlesztés dinamikája csak az istenismeret dinamikájával egybefonva válhat az egyház javára. Ugyanez fordítva is igaz: az istenismeret dinamikája az egyházi dinamikába fonódva lehet valóban Isten ismerete, akit a keresztyének Jézus Krisztusban imádnak és követnek.

A teológia mindig az adott társadalom és kultúra dinamikus transzformációjában rendszerezi az Istenről és műveiről való tudást. Íve és hullámozása van ennek az átalakulási folyamatnak, mint a barátság, párkapcsolat, közösségnek. Bizonyosságok és bizonytalanságok, stabilitások és krízisek fázisai követik és váltják egymást. A teológia hol megtalálja a megfelelő szavakat, hol elcsendesedik vagy dadogóvá válik, hol pedig maga is meglepődve új, eredeti nyelvre talál. A valódi teológia nyelveken beszél, számos nyelven, múltjának és saját korának nyelvén, s néha ihletett, misztikus nyelven.

Mindez igaz a közösségfejlesztő tréningekre is, melyek az adott társadalmi és kulturális közeg belátásait és technológiáit alkalmazza. Módszerei és célkitűzései változók, jelentősége hol felerősödik, hol elhalványul. A közösségek állagának feltárása, tervezése, elmozdítása és előmozdítása sokrétű és hullámozó folyamat. Rutinok és eredeti kezdeményezések, szokott és szokatlan tapasztalatok váltják benne egymást. A megtervezett folyamatok egy része előre látható, másik része tele van meglepetésekkel.

A teológia és a fejlesztés is igyekezet, történés és megajándékozottság szötte, melynek mintát végső soron egyedül a Mindenható látja át, hitünk szerint végső soron Ő maga hímezi.

Teológiai és civil tudás együttműködésének modelljei A teológia történetének legutóbbi évszázadában a profán tudások felől nézve jelentős fordulat állt be, amely azonban messze nem tekinthető sem lezártnak, sem általánosan ismertnek. A modern társadalmi viszonyok, valamint a természet- és társadalomtudományok felerősödött dinamikájára az egyházi tanítóhivatalok rigid elutasítással válaszoltak, így törekedvén védeni az addigi tudások és pozíciók érvényességét. A profán tudások pedig saját logikájuk szerint értelmezték a kortárs folyamatokat, s vetettek fel víziókat és megoldásokat. Etsi Deus non daretur - mintha nem létezne Isten, vagy ahogyan Charles Taylor fogalmazza: immanens keretben gondolkodva.

A század második felében elsősorban protestáns, majd katolikus oldalról is a teológiában a modern világgal és tudománnyal való dialógus igénye és szükséglete merült fel, a teológia egyre inkább rálátott kulturális és

társadalmi beágyazottságára. A történelemtől és társadalomtól független igazságok helyébe az a belátás került, hogy az istenismeret mindig az adott kor nyelvén szólal meg. Egészen odáig menően, hogy lehetőség nyílt az istenismeret szent forrásai mellé az istenismeret profán forrásait is figyelembe venni. Katolikusok az idők jeleiről kezdtek beszélni, protestánsok a felvilágosodásban és modernitásban a kereszténység tovább fejlődését és nem tragédiáját kezdték látni. A modern gondolkodás és a teológia közötti falak részben leomlottak, részben rendületlenül tovább állnak.

Ennek a viszonyrendszernek a tipizálását végezte el két német teológus, Norbert Mette és Hermann Steinkamp a teológia és a társadalomtudományok viszonyára koncentrálnak, amely alkalmas a teológia és a csoportfejlesztés, tágabban a szent tudás és a profán tudás viszonyának elemzésére.

Cseléd modell

A cseléd (latinul ancilla) modell a teológia történetében a filozófia és a teológia, illetve az egyház tanítása közötti viszonyt volt hivatva kifejezni. *Philosophia est ancilla theologiae* - a filozófia a teológia szolgálólánya, cselédje képviselte a középkori teológia már Aquinói Tamás előtt. A viszony ilyen jellegű meghatározásával azt akarták kifejezni, hogy a filozófia az emberi gondolkodás csúcsa, de a teológia a kinyilatkoztatás révén felhasználja és tovább építi azt, amit a pusztán emberi értelem el tud érni, fel tud fogni. A modern korban a filozófia-cseléd mellé a társadalomtudomány társult, s amit a filozófia esetében, úgy a társadalomtudomány esetében is a módszerek kritikátlan átvétele nem ritka. Az egyházfejlesztésre vonatkoztatva az intézményfejlesztési módszerek teológiai mérlegelést igényelnek, nem pusztán cselédek, hanem az alárendelt pozícióban jelentősebb a szerepük.

Idegen prófécia modell

Az idegen prófécia modell ugyan partnernek tekint a társadalomtudományokat és a fejlesztési módszereket, de nem reflektál azok belső logikájára, az általuk képviselt elméletekre, ember és társadalom- és intézmény-felfogás perspektívájára.

Közelítő modell

A kiegészítő modell abból indul ki, hogy mind a teológiába, mint a társadalomtudományokban a megismerés és a megértés dialogikus folyamat, amelyben a két megközelítés egymás partnere, kiegészítője lehet. A teológiai reflexiót nélkülöző közösségfejlesztés "eredményei" Mette és Steinkamp

háromszatú viszonymodelljéből az első kettőnek közös jellemzője a reflektálatlanság, akár a profán tudás elméleteire, akár gyakorlataira vonatkozóan. Tapasztalatom szerint sokhelyütt hiányzik a profán tudások vallási alkalmazásának vallási, teológiai elemzése. Ennek teológiai és gyakorlati következményei is vannak. Előbbinek lényege az, hogy az egyházat egyre inkább profán intézménynek fogják fel, vállalatnak, közintézménynek, spirituális és rituális ellátó rendszernek tekintik. Kialakul az egyházban egyfajta tanácsadó-szakértő réteg, amely átveszi az egyházfejlesztésre vonatkozó illetékeséget, s profán kompetenciákkal helyettesíti a vallási kompetenciákat. Gyakorlati vonatkozásban ez tükröződik a különböző egyházi intézmények, plébániák, parókiák, lelkipályaszentháza, szerzetesrendek programkínálatában, amelyben túl-nyomó részt honismereti, önismereti, csoportdinamikai és hasonló programok szerepelnek, melyek a kínálat szerves részei, de az egyházban mégis izolált enklávék. Három ilyen eredményes együttműködésre utalok, a teológia felől nézve.

Elégedettebb pásztor, kezesebb nyáj

A közösségfejlesztés komoly sikereket érhet el a parókia vagy plébánia belső munkamegosztásának fejlesztésével. A közösség elkötelezettebb tagjai konkrétan vállalhatnak feladatokat az egész közösségért, s a közösség vezetője és megtanulhatja a feladatok delegálásának és az együttműködés koordinálásának a kultúráját és technikáit. Az elégedettebb lelkipásztor és kezesebb nyáj modellje önmagában az intézmény fejlettebb működését garantálja, de még nem jelent egyházi megújulást. Ahhoz az egyének és a közösség szorosabb Istenhez kapcsolódását és az evangéliumi szeretet igézetének közösségre vonatkozó lebontását is el kell végezni.

Sikeres gyógyítók, néma próféták

A vallási közösségekben a tagok gyakran - sokak szerint egyre gyakrabban - elsősorban gyógyulást keresnek. A közösségbe valóban azok jönnek, akik megfáradtak és az élet terheit hordozzák. A testi és főleg lelki, kapcsolati sebek gyógyítása az eleven közösségi kapcsolódások révén megtörténik. A gyógyulás Isten ajándéka az odaadóan működő közösség révén, de a közösség pusztán a gyógyítás és gyógyulások miatt még nem teljes értékű keresztény közösség. Nagy a kísértés az önmagába zárkózásra. A keresztény közösségek egyik fő jellemzője a misszió, az egyéni és közösségi tanúságtétel, egészen társadalomkritikai tartalmú prófétai megnyilatkozásokig menően.

Sola experientia, nulla scriptura

A jól működő közösségben számos élményszerű találkozás zajlik. A közösség nagyszerű terepe és eszköze önmagunk és egymás elfogadásának, amely az individuális és egoista közegben nagy ajándék. Ugyanakkor az egyházi közösségnek az is feladata, hogy a Biblia révén gyarapodjék istenismeretben, amelyhez hozzá tartoznak a bűntudat és megszégyenülés negatív élményei is.

Vers ihlet nélkül

Az egyházfejlesztés sikerei a vallási dimenzió nélkül olyanok, mint a versek ihlet nélkül, a szex szerelem nélkül, a struktúra kultúra nélkül, képviselő meggyőződés nélkül.

A folyamatkísérés teológiai dimenziója. A teológia - a vallási ismeret, az istenismeret rendszerezése - képes biztosítani, hogy a profán tudások valóban vallási fejlődéshez vezessenek. Amit a Biblia ír az ifjú Jézusról, "gyarapodott bölcsességben, korban, s kedvességben Isten és az emberek előtt." (Lk 2, 52) Az egyházfejlesztés ekképpen lehet egyszerre egyház is és fejlesztés is. A keresztény teológia néhány kulcskifejezése mentén láthatjuk, hogyan fonódhat össze, egymást erősítve a közösségfejlesztés a vallási fejlődéssel. (A teológiai kulcskifejezések meghatározásánál Rahner és Vorgrimler teológiai kieszótárát és a Katolikus Egyház Katekizmusát veszem alapul.)

Kerügma

Kerügma az egyház normatív tanítását és igehirdetését jelenti, melyet minden korban megfogalmaz az adott kor nyelvén, s amelyre hite szerint Isten hatalmazta fel. A csoportfolyamatok és a teológiai ismeret területén is érvényes az, amit John D. Caputo a "talán teológiájának" nevez. Mindkét területen az ismeret, folyamatos megismerést, rá-találást jelent, az ismeretlenre való nyitottságot és a megismerés kalandjára való bátorságot.

Liturgia

A liturgia Krisztus titokzatos teste, az egyház a szenttel való találkozásának közösségi ünnepét jelenti. A közösségi folyamatok szakaszhatárain és fordulópontjain ünnepi pillanatok és alkalmak jelennek meg, melyek szerves részét képezik a fejlesztésnek. A vallási dimenzióban ezek összekapcsolódnak az Isten dicsőítésével, annak élményszerű átélésével, hogy a "növekedést Isten adja". (1Kor 3,6-7)

Müsterion

Müsterion az istenség feltárulkozó titkát jelenti azokban az eszközökben, emlékekben és cselekményekben, melyeket a liturgia használ. Az ókori pogány müsterionokat Jézus személyének középpontba állítása teszi kereszténnyé. A csoportfolyamatok tele vannak személyes és közös felismerésekkel, melyek ráébredésekként, felszabadító élményekként jelennek meg az egyén és a közösség számára. A vallási dimenzió ott nyílik meg ezekben, ahol Istenben azonosítjuk a titkok végső forrását és foglalatát. A vallási misztikusok révén megismerhető és tanulható is az Isten titkaira való érzékenyítés.

Diakónia

Diakónia a szegények és rászorultak közötti szolgálatot jelenti, melyben az egyén és a közösség Isten szeretetéről tesz tanúságot. A csoportfolyamatok a benne résztvevők és a csoport egésze felé irányítják a figyelmet, a szokottnál nagyobb intenzitással. A keresztény istenismeret ott jelenik meg, amikor a csoport önmagában és kifelé is megjeleníti a szegények és kiszolgáltatottak iránti elsődleges szeretetet. Ez a jézusi szemlélet a csoport belső folyamataira is vissza hat. Lebonthatók az elválasztó falak, amint Jézus is testében bontotta le az elválasztó falat. (Ef 2, 14)

Martyria

Martyria tanúságtételt jelent akár önmagunk feláldozásáig menően. A hitből fakadó tanúságtétel mindig a többértelmű emberi történelemben valósul meg, amit az egyház közössége hitelesít. A csoportfolyamatokban a résztvevők elsődleges célja, hogy új módon találjanak önmagukra. A keresztény perspektíva az önmagunkról megfelelően művészetére és gyógyító hatására irányítja a figyelmet. A folyamatokba történő belefeledkezés révén élményszerűen élhető át a lemondás és a százannyi visszakapásának isteni dinamikája. (Mk 10, 28-31)

Egyházfejlesztés esélye Magyarországon

Az egyházi közösségek megújítására sokféle nemzetközi program ismeretes. Magyarországon - legalább is, ami a katolikus egyházat illeti - általában a lelkeségi mozgalmas közösségei igyekeznek az egész egyházközségre is megújító hatással lenni. Ennek az igyekezetnek nem ritkán az a végkimenetele, hogy vagy a lelkeségi csoportok megújult enklávéként élnek az egyházközségben, vagy az egyházközség papja maga is a lelkeség tagja, s az egész egyházközséget lelkeségivé formálja, ami a más lelkeséget követők marginalizálódásához, akár elvándorlásához vezethet,

vagy a lelkeségi csoport kívül reked az egyházközsége. A lelkeségi csoportok és az egyházközség viszonyát próbálta értelmezni és szabályozni VI. Pál pápa Evangélii nuntiandi (1975) kezdetű enciklikája, amely a lelkeségi mozgalmak egyháziasságát az egész egyházzal való közösségen mérte le, amely ezeket gyakorlatilag az egyházközségek alá rendelte.

Az intézményfejlesztés technikái Magyarországon még idegenek az egyházközségek számára, francia és német nyelvterületen viszont már több tíz esztendő tapasztalatra lehet visszatekinteni. Az idegenkedés legfőbb oka, a papképzés elmaradottsága mellett a közösségi stabilitáshoz, változatlansághoz és a hagyományok folytonosságához való ragaszkodás, amely a radikálisan és gyorsan változó társadalmi és kulturális viszonyok között nem meglepő. Az elkötelezett keresztények azt várják el az egyháztól és az egyházközségtől, hogy szilárdan álljon az idők forгатagában, nyújtson biztonságot és adjon egyértelmű és megbízható támaszt az élet nagy kérdéseire, a személyes és családi élet nehézségeire vonatkozóan.

Ennek fényében az egyházfejlesztés ajánlatának befogadására akkor lesznek képesek az egyházközségek, ha a fejlesztés a nagyobb fokú stabilitást tudja ígérni az adott közösségnek és ha annak erre nyitott papja van. Bármennyire is nyilvánvaló tendenciák mutatják, hogy a hagyományos lelkipásztorkodás megújulásra vár, a változáshoz szükséges bátorság sokszor hiányzik a papságból és az egyházközségek belső köréből is.

Az egyházfejlesztés reményekkel kecsegtető ajánlatáról intenzív felvilágosító munkát kell végezni a papság körében és törekedni megértetni az elkötelezett keresztényekkel, hogy a fejlesztés számukra is nagyobb biztonságot ad, és a kegyelmi adományokhoz való elevenebb hozzáférést biztosít.

Irodalom:

Caputo, John D. *The insistence of God: A theology of perhaps.* Indiana University Press,

2013.

Lohfink, Gerhard. *Milyennek akarta Jézus a közösséget? A keresztény hit társadalmi dimenziója.* Ford.: Kocsi György. Luzern: Egyházforum, 1990.

Mette, Norbert és Hermann Steinkamp. *Sozialwissenschaften und praktische Theologie.* Pat- mos-Verlag, 1983.

Rahner, Karl, Herbert Vorgrimler, és Kuno Füssel. *Teológiai kishoztár.* Ford.: Endreffy Zoltán, Nyíri Tamás Szent István Társulat, 1980.

Zulehner, Paul M., Josef Fischer és Max Huber. *Népem leszek: a gyülekezeti hit alapjai.* Ford.: Rohonci Katalin. Luzern: Egyházforum, 1990.

ZSGY

VEÉR ISTVÁN TAS

*(Attól tartok-félek:
halt ötven-néhány évet,
s élt néhány napot.
Maga után,
ceruzával összefirkált,
néhány lapot,
s pár e-mailt hagyott.
Ha ugyan hagyott?)*

(Rejtő J. után)

Veér I. Tas fölvetett név. Sajnos én sem ismerem (biztosan) az eredetét, (mert Szabó XIX. Józsefre emlékszem, de lehetett talán Balogh XLII. Sándor is, esetleg Kovács MDCCLX. János?). Vegyész-mérnök-hallgató volt, de nem lett vegyész-mérnök... nem is annak való volt, de másnak bizonyosan. Hogy minek? Sajnos nem tudom, majd talán 'odafönn' színről-színre látom, remélem, nem lesz késő.

Az "én gyermekeim" egyike, aki talán talpára fog állni valamikor – remél(t)em - ha ugyan el nem késik, ma már elmúlt ötven!

Több olyan hallgatóm volt egyetemi tevékenységem során, akik – mondjuk: 'véletlenül' - belém-botlottak az egyetemen, órák után, lézengő-lebegő lelkekre emlékeztetve a Ch. épületünk este már kihalt aulájában, félénken lelkendezve: 'Tanár úr, de jó, hogy találkozunk, véletlenül éppen erre jártam' egyenszövegük után tudtam, hogy talán éjfél előtt még hazaérek.. .. Pótapa-nagyapaként, órarenden kívüli elfoglaltságként, belátva fontosságát, egyre elkötelezettebben beszélgettem velük – ápolitam gyökértelen, jobb esetben legalább hiányos családban szocializálódott, kósza és értékes lelküket, évekig-évtizedekig tartó kapcsolatokban.

Remélem – felnőtté növésükben - fogódzkodójuk voltam, és: neveltem magamat is! (Ilyen csellengő, fogadott gyerekeim élete olykor rendeződött, csemetéiket 'fake unoká'-imnak tekintem...).

Mi lett belőle, a Vérpistiből? Néha fölbukkant, s 'csöndszákból hangot lop' – igen-igen ritkán e-mailt írt, egysorosát, egyszavasat, vagy csak kérdőjelet, felkiáltójelet küld. (Most októberben egy pontot kaptam tőle, félek, nem jót jelenthet! Egy kettőspontnak örültem volna.) Telefonál esetleg (más telefonját használja, persze), röviden kikérdez, felköszönt – s lehord.... Egyszer személyesen is fölkeresett, Szepezden, – nem ismertem föl. Immár másodszor nem, érthető – az utolsó két személyes találkozás között talán

tizenöt-hat év telt el. Egy verset szült ebből a *'nem ülök le, megyek máris'* viszontlátásból (is).

Nem szokott elköszönni. Ha telefonál, csak bontja a vonalat.... Személyesen találkozáskor egy darabig távozás nélkül köszön, majd többnyire váratlanul megfordítja a sorrendet.

Igazi szülőként állandóan aggódom érte, családjáról soha nem beszélt... : 2022. októbere óta nem adott jelt magáról. Előtte ugyan fölbukkant, de versei (*A menny egy unalmas hely.. .. lenne*, vagy az *Azt hittem, meghaltam*), nem megnyugtatók.

Mielőtt az *'Emléke szívünkben örökké él'* kategóriába kerülne, szeretném látni-hallani. És beszélni, igen – mert kérdezni úgysem hagy....

Idegesítő tud lenni: nem enged érzelmeidnek töredéknyi nyugtot sem.

Egyszer nagyon rosszul ment nekünk – adott 'kölcson' kétezer forintot. *'Tiszta pénz, fogadd el nyugodtan'* – később tudtam meg, hogy 'fogyókúrázott', azaz ez volt minden pénze: két hetet szó szerint kenyéren és vízen töltött. Inkább vízen... - mivel a Soroksári Duna-ág egyik csónakházában lakott akkor. Azt mondta, hogy nem éhes – már nem. 62 kg-ról lefogyott 56-ra, de ha megborotválkozott volna, akkor talán 55-öt mutatott volna az a mérleg: mindehhez méter-nyolcvanöt magas lehetett. Egy kávét ivott (tej és cukor nélkül). Sohasem fogadta el, ha vissza akartam adni a pénzét. Egyszer egy pulóveremet sikerült ráerőszakolnom – késő ősz volt már. (*'Csak azért fogadom el, mert éppolyan büdös, mint Te'* – mondta 'kedvesen'. Akkor még cigarettáztam.. ..)

Születésnapját minden február 30-án ünnepli újabban (most múlt volna 50+x, ha lenne februárban harmincadika), korábban május 35-én tartotta a neves napot – patinás örökifjú.

Nem hisz Istenben – azt mondta egyszer, hogy neki az az ajándék, hogy Isten még mindig hisz őbenne....

Ha valaki látná, értesítsen valahogy!

Műveiről: *'Ami kijött belőlem, értsd ezt, ahogy akarod - nem érdekel többé. Kell, hogy saját élete, sorsa legyen. Hányan eltűnnek névtelenül, nyomtalanul, és... na, akkor mi van? Egyszer egyik késznek vélt versemet valamikor újraolvastam: de végigborzongtam, rettenetesnek találtam. Úgy járt, mint más 'végtermékeim': lehúztam a WC-n.'*

Kérdésemre, hogy megjelentethetem-e dolgait, azt mondta, hogy ha akarom, tegyem, de az már az én dolgom, nem érdeklő.... Engedélyezte? Ha ez igen lenne, élni kívánok vele, ha már vele nem élhettem sokat. El kell kezdeni temetnem, mert attól tartok, hogy nem lesz, aki eltemesse, aki tudja, hogy kit és mit temet el? (Nézze meg a zsebeit, nincsenek-e bennük még versek, írások, mint Radnótinál...)

Mást bizonytalannal nem lel bennük. Verseit, írásait én dátumoztam föl, amikor eljutottak hozzám drótpostán, vagy egy-egy cédulára írva, bedobta az ajtónkon.

Csakis ceruzával írt – *'mert az nem ázik el, nem folyik szét. Száraz papírra jó írni. Bicskám van, ceruzát meg az Ikeákban szerzem.'* Egyszer egy féltényérnyi furnér-trapézra, értsd: rétegelt lemezre írt haikut kaptam tőle – de örülnék, ha előkerülne!)

Szerintem nem (volt?) akar ki... *'kell, hogy saját sorsa, története legyen'*, megmaradjon nyoma már itt, a téridőben is, ökörré-valóságoknak, s nem csak az örökkévalóságoknak.

2023. március 03. zsgy., aki a költő itt említett 'engedelmével' közli egy versét:

Tüzet rakni

Dédapám, aki még csiholni is tudott tüzet (ugyan sok munkával) kérte, mintegy mellel:

Te, gyerek, mi adja hát a szikrát, az acél, vagy a kövec? Vagy az a titok, hogyan csapódnak ezek össze?

Sokat próbáltam gyerekként, megfejteni borotva-pengével, kvarc-kavicsal a tűz-rejtélyt, szikrazuhatagig jutva.

(Dédapám közben elballagott, a lényegét magával vitte föltalálhatatlanul, a sírba. Nem kell az már senkinek... - tán legyintett, úgy mondta.)

Ma is kutatom, álmodok róla: éppen sikerülne, de jaj! Beleébredek: Nincs magam alkotta tüzem!

A titok, a lényeg, vele vesztetett. Valóban és végleg elenyészhetett.

Öregapám azóta is mindenben keresem.

TARNAI IMRE

A II. VATIKÁNI ZSINATOT KÖVETŐ REFORMOK

AHOGYAN EGY EGYHÁZMEGYÉS PAP ÁTÉLTE ÉS MA LÁTJA

E cím némi nehézséget okoz: A cím második felének alanya, az „egyházmegyés pap” kifejezés előtt határozatlan névelő áll. Ami azt jelenti, hogy valami általánosan jellemző képre lenne kíváncsi, aki a témát kijelölte. Én viszont elsősorban arról tudok beszámolni, hogy én magam hogyan éltem át a reformfolyamatot, ami pedig — amint rövidesen ki fog derülni — minden bizonnyal nem mondható jellemzőnek. De kiindulópontnak talán meg fog felelni.

A XX. századi liturgikus megújulás „nagyöregje”, Parsch Pius, Volksliturgie c. könyvében foglalta össze és tárta az érdeklődők elé elgondolásait. Könyve első fejezetének ezt a címet adta: „Wie ich zur Volksliturgie kam”. Ebben a mondatban a lényeges az „ich” névmás. Nem hangsúlyos, de lényeges. Saját életének azon mozzanatait mutatja be e fejezetben, amelyek megérlelték benne életének nagy művét. Én is csak úgy tudom érthetővé tenni a magam hozzáállását a liturgikus reformokhoz, ha saját előéletemből felvillantok egyet s más. Elnézést kérek ezért a magam-mutogatásért, de e nélkül nem tudom a témát megközelíteni.

Kezdem gyerekkorommal.

Nem tudom, mennyire közismert az a szó, hogy „smokk”. Mióta elkerültem otthonról, nem nagyon hallom. Az Értelmező szótár szerint sznobot vagy fontoskodó személyt jelent. Ez utóbbi jelentésébe illik az az értelmezés, amit gyerekkoromban ismertem meg: olyan személy, aki öncélúan és kínos pontossággal ragaszkodik az előírásokhoz, és a rajta kívül álló eseményekben is azt figyeli, hogy szabályosan történnek-e. Például partitúrával a hóna alatt megy az operába, és egész előadás alatt a kottát lesi. Nos, én ilyesmit nem műveltem, mert sajnós a zene világa meglehetősen távol áll tőlem, de tettem sok egyebet, ami miatt gyerekkoromban sokszor neveztek smokknak.

Egy példa: nagyon szerettem a társasjátékokat, mert azokat pontos szabályok szerint kellett játszani. Minél bonyolultabb szabályai voltak a játéknak, annál jobban szerettem. Mérgelődtem, amikor valamelyik játékosársam nem vette komolyan a szabályokat. Nem az volt fontos számomra, hogy nyerjek a játékban,

hanem hogy a szabályok pontosan érvényesüljenek. Nem nehéz felismerni, hogy ebből az alapállásomból nőtt ki később a rubrikák iránti vonzódásom is.

Érdekes, hogy aránylag későn kezdtem el ministrálni, később, mint egyes osztálytársaim. De, amikor megtanítottak, akkor az nem tetszett, hogy az adott templomban egyes dolgokat másképpen kell csinálni, mint ahogyan az imakönyvben leírták.

Vasár- és ünnepnapokon becsületesen járt a családnak szentmisére, de ezen túl nem buzgólkodott. Nagyszombaton elmentünk a „feltámadásra”, amely kifejezés köztudottan a körmenetet jelentette, de a nagyheti szertartásokról semmit sem tudtam. Nem csoda, hiszen ismeretes, hogy azokat annak idején kora reggel — vagy jó esetben délelőtt — végezték, többé-kevésbé üres templomokban, főleg városhelyen. Már ministráns voltam, amikor egy alkalommal a szemembe ötlött templomunk hirdetőtábláján egy plakát, amelyik a nagyheti szertartások rendjét és időpontjait ismertette: ez felkeltette az érdeklődésemet, és minden egyes alkalomra elmentem. Ettől kezdve minden évben a csúcspontot jelentették számomra a nagyhét napjai. Az év többi szakában is főleg azok az istentiszteletek érdekeltek, amelyek valami rendkívüli szertartással voltak kapcsolatban. Ki nem hagytam volna például az áldozócsüörtöki nagymisét, mert akkor kellett evangélium után a húsvéti gyertyát eloltani.

Aztán hallottam a „Szunyogh-Misszáléről”, valakinél láttam is, és nem nyugodtam addig, amíg nem kaptam egyet magam is. Ennek segítségével ezután már alaposan megismerkedtem a szentmisével és az egyházi évvel, -s ministrálásaim alkalmával a szentmisék előtt már elő tudtam készíteni a miséző számára a misekönyvet, kikeresni belőle a napi szentmisét és komemorációkat.

Volt a közelünkben egy görög rítusú templom. Elég sokszor eljártam .de és próbáltam összevetni a miséjüket a mi szertartásunkkal. Tetszett liturgiájuk gazdagsága, örömmel áldoztam két szín alatt akkor, amikor ennek- a lehetőségnek nálunk még híre-hamva sem volt, irigyeltem a hívek tevékeny részvételét, de azért a magunk — látásmódom szerint — logikusabban felépített miséjét többre becsültem.

Érettségi után történt, hogy a Korda antikváriumában rábukkantam egy kis misekönyvre, a hivatalos misekönyv imakönyvnagyságú eredeti, Desclée kiadására. Azonnal megvettem, és a nyarat azzal töltöttem, hogy a bevezető rubrikákat az utolsó betűig áttanulmányoztam, beleértve a „De Anno et eius Partibus” és a „De Defectibus circa Missam occurrentibus” c. fejezeteket is, ami abban a kis

könyvben bizony több száz oldalnyi latin szöveg volt. Ezt a könyvet azóta is ereklyeként őrzöm.

E rubrikák olvasása során tudtam meg azt is, hogy létezik versus populum oltár, és valahonnan tudomást szereztem arról, hogy van ilyen Magyarországon is két helyen: a pécsi székesegyházban és Kelenvölgyben a Szent Szabina kápolnában. Mondanom sem kell, hogy ezt a kápolnát sürgősen megkerestem.

Ezek után vonultam be a szemináriumba. Itt ismerkedtem meg Parsch Piusnak Az üdvösség éve c. háromkötetes munkájával, amely döntően befolyásolta hozzáállásomat a liturgiához. Ennek tanulmányozása vezetett be a liturgia szellemébe, és értette meg velem egyre jobban, hogy a szabályok mögött az értelmet kell keresni. Hogy nem az az igazán fontos, hogy hogyan kell valamit tenni, hanem hogy miért kell úgy tenni. Magától értetődik, hogy a Volksliturgie-t is végigolvastam, és véglegesen elköteleződtem a liturgikus megújulás eszméje mellett.

Vakációkban sűrű látogatója voltam a Szent Szabina kápolnának, és barátságba keveredtem annak lelkészével, Körmeny Bélával, aki maga is buzgón fáradozott, hogy a liturgiát közelebb vigye a néphez.

Negyedéves koromban az esztergomi bazilikában a primási misék ceremóniáriusa voltam: itt aztán magas fokon kiélhettem liturgikus hajlamaimat.

Nagy örömmel fogadtam — ugyancsak még kispap koromban — a Mediator Dei enciklikát, és természetesen azon melegében átrágtam magamat rajta. Még nagyobb örömet jelentett, amikor pár évvel később teljesen váratlanul visszakaptuk — ahogy Parsch Pius nevezte — a második szent éjszakát, a húsvéti vigíliát, amiről pedig neki az volt a borúlátó véleménye, hogy az évszázad folyamán nem fog sor kerülni rá. A Gondviselés mégis megadta neki, hogy ezt még megérhette.

Primíciám végén nem Te Deumot énekeltünk, hanem a Canticum Trium Puerorumot és a 150. zsoltárt, ahogy annak idején a rubrikák a szentmise utáni hálaadást előírták.

Azután kikerültem a pasztorációba, ahol természetesen igyekeztem az akkor lehetséges keretek között úgy végezni a szertartásokat, hogy azok ne csak az előírásoknak feleljenek meg, hanem aktívan be tudjam kapcsolni valamennyi résztvevőt is. Szárnyakat kapott az igyekezetem, amikor sor került a húsvéti vigília után a nagyhét többi szertartásának reformjára is, amit persze nagy lelkesedéssel hajtottam végre.

Hála Istennek, elég szép számmal voltunk akkoriban olyanok, akik megértettük, miért van szükség a liturgia reformjára. Akiket kezdettől fogva meghihletett a század első felében megindult megújulási mozgalom; — vagy talán pontosabban szólva: eleve ugyanazon hullámhosszon mozogtak, hasonló gondolatok foglalkoztatták őket, és ismerősként üdvözölték annak törekvéseit. De sajnós a klérus javarésze nem igazán értette. Szemükben a liturgia egy szabályhalmaz, amihez engedelmességből igazodni kell, mert csak ebben az esetben „érvényes”, amit csinálunk, de ezeknek a szabályoknak az élethez vajmi kevés közük van. Semmi értelme sincs ezeket változtatgatni, ha egyszer az ember már nagy nehezen beletanult és megszokta őket! — Ezért említettem az előadás elején, hogy a reformok olyan jellegű fogadtatása, amiről beszámolok, nem igazán mondható jellemzőnek.

Ilyen előzmények után virradt fel a II. Vatikánum ébresztette hajnalhasadás, amelynek első elkészült dokumentuma éppen a liturgia megújításának elindítását célozta meg. Tudjuk: sokan ezt is vegyes érzelmekkel fogadták, nem értették. Én pedig azt nem értettem, hogy mi ebben az újdonság. Nyilvánvaló: ez a nem-értésem egyenes következménye volt annak, amit múltbéli liturgikus kalandjaimról eddig elmondtam. Ismerősként üdvözöltem a Sacrosanctum Conciliumban lefektetett alapelveket: úgy éltem meg, hogy végre kodifikálták azt, ami eddig is magától értetődő lett volna.

Hát így fogadta a sok egyházmegyes pap közül az egyik — és vele együtt elég sok más, reformra éhes — egyházmegyes pap a reformfolyamat megindulását.

Megalakult az egyházmegyei liturgikus bizottság. Részt vettem a munkájában. Volt bőven tennivalónk, hiszen ezekben az években egymást követték a reformrendelkezések.

Türelmetlenül vártam ezeket a „végrehajtási utasításokat”. Soha nem vártam meg, hogy magyarul is megjelenjenek, hanem a latin könyveket szereztem meg mindjárt a megjelenésük után, és amit lehetett, azonnal átültettem a gyakorlatba. Un. kísérleti templomokat jelölt ki az Ordinárius egyházmegye szerte: természetes, hogy köztük volt a rám bízott plébániának a temploma.

Volt egy káplánom, aki filmezett. Összefogtunk, filmre vettük a szentmise megújított szertartásait, végig jártuk a filmmel az egyházmegyét, és a rekollekciókon bemutattuk a papoknak. Hogy mennyire hatékony az ilyen vizuális információátadás, azt mi sem bizonyítja jobban, mint a következő epizód: A felvétel során egy apróságot elhibáztunk. A vetítések előtt és után

felhívtuk rá a figyelmet, hogy ez a mozzanat hibás, azt nem így kell csinálni, hanem amúgy. Ennek ellenére ettől kezdve az egész egyházmegyében mindenki úgy csinálta és csinálja mind a mai napig, ahogyan a filmen látta.

Magamévá tettem Parsch Piusnak azt a nézetét, hogy az elsőáldozásnak, mint a beavató szentségek részének, a húsvéti vigília keretében a helye. (Ő persze még csak a nagyszombat reggeli liturgiára gondolhatott.) Megvalósítottam a gyakorlatban a megújított, éjszakai szertartás keretében, és ezzel azt is elértem, hogy jócskán megnövekedett a vigílián résztvevők száma, mert az elsőáldozók hozzátartozói mind eljöttek. Tapasztalatból ismerhettek meg a vigília páratlan szépségét olyanok, akiknek e nélkül eszébe sem jutott volna, hogy eljöjjenek, hiszen „ignoti nulla Cupido”. És mivel megismerték, legtöbbször jött aztán a következő években is.

Amikor megjelent az OICA, a keresztségre előkészítő szertartásokat az elsőáldozási előkészítéshez adaptáltam, és ettől kezdve — úgy gondolom, hogy nem kevés lelki haszonnal — elvégeztem ezeket a módosított szertartásokat az elsőáldozókkal a megfelelő időpontokban.

Körülbelül ennyi, amit mondhatok arról, hogy hogyan éltem át a zsinat utáni liturgikus reformokat. Válaszra vár még az a kérdés, hogy hogyan látom őket ma, és hogyan látják őket paptársaim.

A reformokkal természetesen nem volna baj, annál inkább a megvalósításukkal. Az idősebbek közül azoknál, akik a maguk idejében nem ismertek a liturgikus megújulási törekvéseket, vagy nem érdekelte őket — sőt netán ellenszenvvel is viseltettek irántuk —, az jelent problémát, hogy a régibe nőttek bele, nehézkesen változnak. Viszont hozzák magukkal beidegződött szokásaikat, azokat is, amelyek az újba szervesen már nem illeszthetők bele. Számukra csak annyit jelent a reform, hogy „megváltoztak a szabályok”. A fiatalabbaknál pedig az a baj, hogy legtöbbször — tisztelet a kivételnek! — nem kapnak a szemináriumban elég alapos liturgikus képzést. Jó esetben megismerkednek az előírások betűivel, de az értelmükkel, alkalmazásuk szempontjaival már nem igazán.

De a legfőbb baj — idősnél és fiatalnál egyaránt —, hogy legtöbbször nem döbönt még rá: szemléletet kellene váltani. Sokszor a legjobb szándékúak is úgy fogják fel, ahogyan az imént szó volt róla: „eddig úgy kellett a szertartásokat végezni, ahogy a régi előírások megkívánták, ezentúl pedig az új rubrikák szerint”. Megismétlem előbb elhangzott panaszomat: nem értik,

hogy mi az egyes előírások értelme, célja, és hogy hogyan kellene őket alkalmazni. Jó példa erre az oratio fidelium esete. Úgy gondolják, hogy itt beiktattak egy plusz szöveget, ami eddig nem volt: az „új liturgia” szerint ennyivel többet kell végezni. Ezt a felfogást még elő is segíti az a körülmény, hogy készen áll minden miseszöveghez „előregyártott” fohász sorozat, amit ki is nyomtatnak egységes szöveggel mindenütt, ahol a mise szövegét: joggal hihetik e nyomtatványok használói, hogy úgy része ez is a misének, mint a collecta vagy a többi változó rész. Holott ennek a mise résznek éppen az lenne a szerepe, hogy teret adjon a hívek saját szövegezésű kéréseinek, mintegy az ő szívéből az Isten szavára fakadó válasz gyanánt: az Isten elhangzott üzenetére hivatkozva imádkozzanak a rubrikákban megjelölt szándékokra. Kétségtelen, hogy ennek a teljes kibontakoztatásához bizonyos érettségre van szükség, ami nem érhető el egyik napról a másikra. Csak — sajnos — úgy néz ki, hogy legtöbbször hosszú távon sem törekszenek ezen gyakorlat felé.

Az is baj, hogy sokszor felületesen ismerik meg az előírásokat. Vagy csak annyit fognak fel, hogy valamit meg kell változtatni, hát változtatnak — saját ízlésük szerint. Szinte felhatalmazva érzik magukat, hogy a liturgia szellemétől olykor nagyon távoli elgondolásaikat keresztülvigyék, és úgy érzik, hogy most ők a megújítás szellemében jártak el. Így születnek meg a lelegehetlenebb pszeudoliturgiák.

Befejezésül megemlítenék néhány konkrétumot is, amelyek nem hagynak nyugton.

Régen is előírás volt, hogy a szentmise egyes szövegeit hangosan kell imádkozni, másokat halkán. Nem véletlenül: a misézőnek privát ajtatosságát előmozdítani hivatott szövegek nem tartoznak a nyilvánosságra. Amióta a nép nyelvén imádkozzuk ezeket a szövegeket, azóta ennek különösképpen is jelentősége volna. Mégis figyelmen kívül hagyják egyesek: egyetlen szövegfolyammá olvad össze náluk az egész miseszöveg. Olyan érzésem van ilyenkor, mintha egy háromdimenziós műalkotást kétdimenzióssá lapítanának össze: nem emelkedik ki a lényeges.

Bántó, hogy nem tanítják meg a szolgálattevőket a méltóságteljes mozgásra, mozdulatokra, szép vonulásokra. Rossz nézni, hogy milyen hanyaveti módon hozzák oda és terítik ki néha pl. a korporálét, vagy hogy milyen pózban ül egyik-másik ministráns az ülőhelyén!

Örvendetes, hogy megszűnt a rubrikák túlzott merevsége és aprólékossága. Választási lehetőségeket kínálnak fel, és egyébként is rugalmasabbak, szabadabb

mozgást engednek sok helyütt: alkalmazhatók a konkrét viszonyokhoz. De van ennek hátránya is: akiben nincs különösebb lelkesedés, az az adott lehetőségek közül többnyire a legegyszerűbb megoldást választja, és így elsikkad a liturgia gazdagsága és szépsége. Keleti rítusú testvéreinknél elképzelhetetlen, hogy nyilvános miséken elhagyják az előírt vonulásokat. Miért ne lehetne nálunk is kötelezővé tenni pl. azt, hogy nyilvános miséken az evangéliumos könyvet az oltárról kelljen elhozni és ünnepélyes menetben az ambóhoz vinni? Amíg ez és az ehhez hasonló előírások az ajánlás szintjén maradnak, addig száz eset közül kilencvenötben nem fogják őket végrehajtani, különködésnek fogják minősíteni.

Azután ott van a felajánlási körmenet fonáksága. Mert ezt ugyan elég sok helyen megtartják, de látszik, hogy a lényegét nem értik, hiszen az adományokat hozó személyek közé állnak be a körmenetbe azok is, akik a rekvizitumokat hozzák: térítőkét, kelyhet stb. Pedig éppen maguknak az adományoknak a fogadását kellene előkészítse ezeknek az oltáron történő előzetes elhelyezése. — Másik véglet, amikor már a szentmise előtt telerakják az oltárt ezekkel: összetévesztik az áldozati oltárt a kredenciával.

Zavar az is, hogy ha létesítenek is ambót, sokszor egyszerűen felolvasó állványnak használják: teljesen mindegy, hogy orációk, szentírási szövegek, hirdetések vagy bármi egyéb szöveg olvasásáról van-e szó. Mintha csak arra való lenne, hogy ne kelljen a könyvet kézben tartani. Az a funkciója, hogy az Isten üzenete átadásának legyen exkluzív helye, teljesen elvész. Nem beszélve arról, hogy gyakran az „ambó” formája is méltatlan e funkcióhoz: nem is igazán nevezhető ambónak a hevenyészett, kottatartószerű légié.

Sok ilyen „típushibával” lehet találkozni, amelyek egy részét egy ízben már csokorba kötöttem és itt-ott szóvá tettem, nem sok eredménnyel.

De nehogy azt gondolja valaki a mondottak nyomán, hogy csak a negatívumokat látom! Örömmel tapasztalom nagyon sokfelé azt is, hogy élő közösségekké kovácsolja össze a szépen és a liturgia szellemének megfelelő módon végzett istentisztelet a résztvevőket. És azt is, hogy ahol ilyen liturgikus tavasz van, ott a véletlenül betévedők is rácsodálkoznak, és kifejezésre juttatják, milyen élmény volt számukra egy-egy ilyen alkalmon részt venni.

Ez persze másik oldalról nézve azt jelenti, hogy sajnos ritkán tapasztalnak ilyesmit, mert máskülönben nem tennék szóvá. Adná Isten, hogy mielőbb elérkezzék az idő, amikor az ilyesmi már nem lesz említésre méltó!

Tisztában vagyok velem, hogy eléggé rendszertelenül és hiányosan hordtam össze a témával kapcsolatos mozaikokat, és javarészt általánosságokban mozogtam. Elnézést kérek érte: három plébánia ellátása mellett ennyire tellett. Vitaindítónak talán megfelelt. Bár tudom, hogy a jelenlévők amúgy is mind szívükön viselik a liturgia ügyét. Ha mégis tudtam némi új színt eddigi ismereteikhez hozzáadni, megtiszteltetésnek veszem. Köszönöm a figyelmet.

FARKAS ISTVÁN

SZEREPEKET JÁTSZUNK

„...a mi célunk az volt, hogy közös munka során ráébredjünk: külön-külön mindenki csupán egy csonka kirakós játék darabja, amiben minden egyes furcsa alakú darabnak életfontosságú szerepe lehet. Minden darabnak más girbegurba alakzathoz kell illeszkednie, hogy a végén jelentéssel bíró képet kapjunk.”

Peter Brook: Időfonalak

Nem találkoztunk még. Az Örs vezér téren a csömöri HÉV végállomásánál beszéltek meg a találkozást. Bár már tíz perce megérkeztem, a körülmények miatt mégis sikerült egy percet késnem. Öten-hatan álldogáltak, várakoztak a pálya végénél, az ütközőknél. Fel sem merült bennem, hogy nem fogom megismerni, bár semmit sem tudtam róla. Ott volt. Nézelődött, majd ránézett az órára és elővette a mobilját. Ott álltam három lépésre előtte. Telefonált. Nem vettem fel – hiszen engem hívott, hogy ott van és nyugodtan vár rám –, mert a telefonom otthon maradt. Felnézett és bizonytalanul elmosolyodott. István – kérdezte? Éva – kérdeztem vissza? Aztán a hideg szél ellenére leültünk a parkban. Az egész város ott dübörgött körülöttünk, de nem volt jelentősége. Volt ott egy madár is. Peckesen sétálgatott hosszú fekete farkával. Ez is kétlábú – mondtam -, de valahogy könnyebben mozog a levegőben. Beszélni akartunk valamiről, amit mindketten fontosnak gondolunk.

Nem ismerjük egymást, így egy kicsit messzebről kell indítanom - kezdte. 18 évesen egyházi iskolában érettségiztem, a Svetits-ben, Debrecenben. A családban is komoly vallásos nevelést kaptam. Apám tanár volt és u.n. vasárnapi keresztény. Akkor még nem értettem ezt a fogalmat, mert hiszen mindenki ilyen volt körülöttem. Egyszerűen katolikusok voltak. Egy tanárembernek akkoriban ez sem volt könnyű. Mégis. Valahogy feltűnt, hogy a hétköznapi és a vasárnap meglehetősen

különböznek egymástól. Miért nincs sok közül egymáshoz? Ez volt az induló kérdésem. És akkor egy pillanatra a jelen: 5 gyerekünk van, három fiú két leány, és még mind otthon vannak. Nem unatkozom. Még mindig nem. És kis kert, és ...

1980-ban találkoztam Várnai Lacival. Majd Dombi Zsuzsival és Jánossal. Akkor indult el valami egészen más az életemben. Kemény, éjszakába nyúló beszélgetések, viták a KIO alapján a csoportban és otthon a szülőkkel. Ez egy hősiesség korszak volt. Kemény következetesség Dombiék részéről és olyan harcos értelmezési viták, amik aztán ellenállást váltottak ki bennem. Nem értettem a szeretetparancs és a már-már szinte viták a vita kedvéért összhangját. A szavankénti elemzés módszeréről is ellentmondásosan vélekedtünk, de azért csináltuk szorgalmasan. Ez az alaposág nekem sokat segít a bibliai történetek mostani színpadra „élesztésénél”.

Aztán Pestre kerültem és mintegy ellenhatásként nővérem által a Katona Pista vezette karizmatikusok közé keveredtem. Ez a ló másik oldala volt számomra. Itt az ájtatosság volt az, ami ellenállást váltott ki bennem. De nem szeretném lebecsülni, amit ők adni tudtak, és amit képviselnek. Van, akit ez lendít előre, így tud dolgozni, így kerül kapcsolatba a saját „nagy Én”-jével (Barcza Barnát idézve). Nekem ez a kirándulás arra volt jó, hogy lássam, én nem így építkezem, muszáj a fejem felől megközelíteni a dolgokat, hogy elérjenek a lelkemig és beépüljenek. Nem minősítem, hiszen ugyanarra vagyunk hívva, nagy alázattal csak azt mondom, hálás vagyok, hogy itt is szerezhettem tapasztalatot. Ezzel ráébredhettem, hogy milyen úton keresgéljek tovább, hogy vagyok képes fejlődni. Nem mondhatom meg, hogy másnak mi a jó, vagy mi a következő lépés, Isten is hagy minket mindenféle utakon bókászni, megvárja a jó pillanatot, és akkor ragad galléron. Ha egy kicsit is bölcsőbb lettem, az abból áll, hogy mindenféle utakat és utasokat tisztellek, és hálás vagyok, ha közreműködhetnek – ezzel a képpel élve – más utasok segítségével. Így működik a „kirakós játék”.

– Így aztán vagy 25 évvel ezelőtt visszatértem a Bokorba, pontosan Halásztelken Ferencziék közössége fogadott be. A csoport magja azóta is együtt van, csak ez idő szerint Káposztásmegyeren találkozzunk Erdélyi Klárinál. Nálunk az a szokás, hogy két évente „vezetőt váltunk”, azaz bizalmat szavazunk valakinek, hogy más is érezze a vezetés felelősségét és nehézségeit, és talán egyfajta naprakész felkészültséget szerezzen. Talán mi ketten egy ágban is vagyunk, nem gondolod? Persze ez csak a fővonal, hogy az alapokat, az alapjaimat tisztázzuk. Ide tartozik talán, amit mindenképpen

meg akarok említeni a sok lelkigyakorlat Bulkai Margittal, Barcza Barnával, Kovács Lacival, Gromon Bandival, Király Nácival. Ez nagyon sokat jelentett a csoportnak, mert egyenként mind más-más látást közvetítettek, azt, amiben nagyon jók voltak, bennünk pedig éppen hiány és így nagy befogadó készség volt rájuk.

– Életem egy meghatározó élménye volt egy bibliodráma csoportban való részvétel, amire – jó érzékkel – egy közösségbeli testvérem vett rá, s ami sikeresen átsegített egy érzelmi holtpontra. Nincs megírva, ha a szűk ösvényt választjuk is, nem lesznek rajta akadályok, vagy keresztbe dőlt fák. De eszközt is kapunk, amivel győzhetjük, vagy legalább átmászhatunk rajta... És ha annyi erőnk sincs, hogy felemeljük a fejünket és észrevegyük az eszközt, akkor van ember, aki odaráncigál bennünket és ráirányítja a szemünket. Na, ezért fantasztikus a mi közösségünk! – ez nem a reklám helye, csak neked mondom. A bibliodráma az ember egész kreativitására, testi-lelki-szellemi képességeire (gesztus, mimika, hang, mozgás, képzelőerő, játékoság, érzelem-értelem...) épít, ezeket egyre jobban kibontakoztatva közelíti a Biblia teljes emberi valónkat megszólító képeihez, szimbólumaihoz, jeleneteihez, eseményeihez. A bibliodráma csoport tagjai nemcsak az elvi meggyőződés, hanem a gyakorlati átélés szintjén is részesévé válnak a Biblia képeihez, szimbólumainak, eseményeinek.

– A dráma a múlthoz nem csupán az élet értelmét, célját, a szenvedést, a halált, az önfeláldozó szeretetet és az ez ellen feszülő erők titkait feszegető, ezeket átélő és megmutató **passió- és misztériumjátékok** révén kapcsolódik, hanem még inkább az Isten és ember közös történetének az Isten emberkereső és az ember istenkereső drámájának bemutatásán keresztül., de itt a bibliai történetek a dráma alapja. A „szereplők” átveszik az eredeti történet szereplőinek helyzetét és minimális külső eszközökkel igyekeznek átélni és bemutatni a történet mély jelentését. Mi az értelme? A bibliodráma csoport úgy működik, hogy a csoport minden tagja szerepet választ a kijelölt bibliai történetben - kivétel a vezető. A bibliai alak bőrébe bújva a szavakon túl megértheti, átélheti a szereplők tetteinek mozgatórugóit, belső indítékait, lelki mozgását és a saját életének rezdüléseit is ezen keresztül. Felfedezheti mi a közös emberi a történet bemutatása helyzetén keresztül. Mit mozdít meg bennem? Mitől rokon vagy éppen ellentétes az érzés, amit kelt bennem? Honnan jön? Tudod olyan ez, mint a Bokor csoporttalálkozáson a körbeimádkozás egy evangéliumi részlet alapján. A bibliai rész

dramatikus eljátszása után itt is körben ülünk, ebből merít a kör. A fej és a szív is rögzíti a történeket. A többlet talán annyi a dramatikus eljátszásban, hogy itt a szokásoson kívül lehetségesek, sőt ajánlottak szándékos, éppen a szokástól eltérő gesztusok, hangok, esetleg színek, öltözékek használata éppen a jobb megközelítés és átélés érdekében. Nemcsak fejmunka folyik. Az előadás után körben, sorban visszajelzés: mit jelentett számomra a látott, a hallott, az átélt és mi a véleményem a látottakról, hallottakról.

– Tudod, évek óta töröm a fejemet, hogyan lehetne bevinni a formát a Bokor csoportmunkájába. Biztosan tudom, hogy igen jelentős lenne a hatása nemcsak a csoport belső összetartására, hanem az Evangéliumok KIO alapú mélyebb átélése miatt is. Most, hétvégén volt az első kísérletünk. Bibliodrámá alapokon 2000-ben létrehoztunk egy úgynevezett playback színházat (Meglepetés színház), amelynek társulatát hívta meg Melindáké közössége Pécsre. Az előadás nyitott volt, tehát rajtuk kívül bárki érdeklődő részt vehetett (az általuk szervezett Melius-esték keretein belül hirdették meg). Mivel a színház eleme az interaktivitás – a közönség bevonása: történetválasztás, szereplők kiválasztása, visszajelzés lehetőségén keresztül – ezért úgy véltem, meg tudtuk mutatni, hogy szolgálhatja a bibliai történetek dramatikus megelevenítése a befogadást, mit tud hozzátenni ahhoz, amit a Bokor egyébként nagyon jól csinál. Az a tapasztalatom, hogy az így „eljátszott” részlet, történet sokkal mélyebben bevésődik, mintha csak véleményeket cserélünk vele kapcsolatban. Mintha maradna valamiféle „íz” utána, amire később is emlékezni lehet. Ott marad benn. Nem törlődik más tapasztalatok alapján, mint ahogy általában történik. Maga a Bokor-alapú csoportmunka is ilyen, de kisebb a veszélye a sablonossá válásnak. Valódi élmény lehet, egy élő valami, ami, ha tovább táplálják életben marad. Egy kapott szerep egy mélységet nyit meg bennem és ebben a mélységben valami jobban benyomódik, mélyebb benyomás lesz. A Bokor sok szabad lehetőséget megnyitott a lelki élet számára, de a csoportmunkában valójában csak az elmével dolgozik. Az életben viszont nemcsak az észre van szükség. Ott minden gesztus, mosoly, elkomorodás, hangsúly, kézmozdulat jelentőséggel bír. A csoporttalálkozó egy védett környezet, ahol éppen azért kell a mélyére menni a dolgoknak, mert kinn nem lehet. Mélye viszont nemcsak az észnek van, sőt. Egy mozdulat, egy arcerezdülés, egy hanghatás sokkal kifejezőbb lehet, mint egy át nem élt fogalom vagy szó. Mindenre együtt van szükség, egymással

összhangban és ezt lehet egy csoportmunkában gyakorolni. A saját Bokor csoportunkban persze időnként kísérleteztem már a módszerrel. Szerencsére lélekben fiatalok vagyunk, ha korban már nem is. Ha az alap, a KIO megmarad, nem látom be miért ne lehetne kísérletezni a módszer hatékonyságával. Emlékszem mit jelentet nekem ez a módszer, a bibliodrámá, amikor életem egyik mélypontján találkoztam vele. Egyszerűen kirángatott belőle. Igen. Az talán probléma, hogy a módszer végül is egy szakma, amit iskolában, jó pénzért tanítanak – ez utóbbi volt az akadálya, hogy megszerezsem a képesítést - és végzettséggel lehetne igazán használni. Az a tapasztalatom, hogy bizonyos korlátokkal bár, de lehetne a közösségeinkben alkalmazni a jézusi történetek dramatikus feldolgozását.

– Egy idő után, bizonyára te is megtapasztaltad, megjelenik egy igény arra, hogy amit valaki kap, azt átadja. Ugye milyen ismerős ez is. „Menjetekek és hirdessétek...”. Ezzel is próbálkoztunk a férjemmel még a kezdetekben, amikor egy Bokor gyermekcsoportot vezettünk, de aztán beindult a mi „gyárunk” is és egy idő után nem maradt energiánk a sajátunkon kívül más gyerekekre. Javasoltuk nekik, hogy keressenek - a szülők segítségével – csoportot, ami megfelel az akkor már kamaszodó gyerekek igényeinek. Ez a tény. Azóta van, aki ténylegesen Bokor közösségbe tartozik, van, aki pillanatnyilag nem is keresi ezt a lehetőséget, és olyan is, aki a mai napig próbálja megtalálni a magát. Tehát papírforma szerint nem voltunk túl sikeresek... Persze a színház ezt nem pótolja. Ott a lelkiismeret-furdalás. De beláttuk: azt kell tenni, amire képesek, alkalmasak vagyunk. A többi ügyis illúzió. Visszatérve. Kivittük az utcára a módszert. Ezzel „halászkodunk” – Istennek. Talán. Aprópénzszzerűen hirdetni, amit kaptunk, értünk: a tapasztalatot, amire képesek vagyunk. És minél hitelesebben. És akkor pár év tapasztalat után, és persze nővérem kérésére a karizmatikusoknál alkalmazva előjött a kérdés: a Bokorban miért nem? Tovább kell adni, amit kaptunk. Van egy jól bevált, mondhatnám ősi csoportozási forma a Bokorban. Kaptunk egy módszert, ami bevált, hiszen minden hónapban van előadás és hallgatóság. Miért nem lehet gazdagítani vele a Bokor csoportmunkáját? Nyilván lehet. A hét végén megpróbáljuk.

– És akkor valamit még az előadásokról. Teljesen amatőr – egyetlen hivatalos színésszel. Ez nem baj, hiszen az amatőr szóban benne van: szereti, amit csinál. Playback elemekkel dolgozik. A néző

jelenetet kér és kijelöli még azt is, hogy a csoportból ki, a jelenet melyik szereplőjét játssza. Pár perc előkészület után – esetleg szokatlan kérés esetén a rész pontosítása: mi a számára a jelenetben a lényeges, pár díszlet, jelmez, ruhadarab – megjelenik ott és úgy a jelenet, ahogy a csoport át tudja élni és át tudja adni. Néha nagyon nehéz helyzetek adódnak, hiszen nemcsak az Új-, de az Ószövetség is a repertoár része. Na, képzelheted! Nagyon benne kell élni a világában. Ez az öregebbeknek már jól megy, de a fiatalokat segíteni kell. Itt sem tudok mást mondani: az alap ugyanaz, mint a Bokorban. Minden vallás minden szent szövege alapvetően az emberről magáról szól. Nem a körülményekről, nem a korról, nem is a kultúráról, nem az erkölcsről, bár persze mindezekről is, hiszen valakiknek szól, de alapvetően az emberben belül folyó folyamatokról, erőkről: háborúkról, megbékélésről, küzdelmekről, úttévesztésről, félrevezetésről, elalvásról, felébredésről, vagyis Isten kísérletéről. Gyönyörű ebben részt venni – és részt adni.

- És ugyanakkor az egész mögött, felett, alatt, vagyis körülötte, ott van a megtartó, a 25 éve együtt dolgozó 8 fős Bokor csoport. Az összetétel hol bővül, hol fogy, de az jellemző, hogy nem sikerül fiatalokat megtartani. Annyira egy nyelven beszélünk már és annyira értjük egymást „félszavakból” is, hogy ez és maga a Bokor hozzáállása a vallási kérdésekhez egy újnak, fiatalnak érthetetlen és riasztó. Nem járta még végig azt az utat, amit mi együtt végigjártunk. Más kell neki – gondolja – és elmegy. Nem vallásos pedig éppen a vallási alap miatt nem jön. Nem látja még azt a csöbröt, aminek először üressé, befogadóvá kell válnia, hogy megtelhessen. Nagyon fájdalmas és nehéz kérdés. Mert ha nem sikerül átadni, akkor szépen „eltemetjük egymást” – ahogy Gyurka bácsi mondta. Igen, a fiatalok szeretnek egymás között lenni. Ez nem is baj. Néha azonban lehet, sőt kell egy-egy öreget hívni, aki, ha valami megakadt, továbblöki – erőt ad, átsegít – a szekeret.

- Ha egyszer majd megnyílik a lehetőség, hogy kérdést tegyek fel odafenn, megkérdezem, hogy miért voltak életemben a vargabetűk? Persze lehet, hogy akkor már nem is kell kérdezni, hiszen látni fogom. De, hát nézd ezeket a gyönyörű fákat itt körülöttünk. Ezek sem nőttek egyenesen. Minden águk csupa elágazás, csupa eltérülés: a feltételek és lehetőségek kísérletei. Talán nincs is egyenes vonal a természetben. Talán csak lehetőség van, amit vagy betölt valami, ami él, vagy nem. Ha betölti, akkor a

kísérlet sikerült, ha nem, akkor a kísérlet előlről kezdődik egy más szereplővel.

Közben egyszer megszólalt a mobil is. De hát ebben élünk. Ezek azok a körülmények, amikkel együtt kell a kísérletben részt venni. Igen, talán egy barlangban valahol a trópusokon, vagy a Himalája déli lejtőin könnyebb. Itt ez van. Férj, család, szülők, 5 gyerek, kert, körös-körül emberek nyitott vagy éppen zárt tenyérrel, kérve vagy éppen adva, nyitott szívvel egy girbegurba alakzathoz illeszkedve – ahogy P. Brook mondja. És ez az a művészet, amit át kellene adni azoknak, akik kérik, mert üresek és éheznek és szomjaznak rá.

A beszélgetésen részt vett Bognár Éva és Farkas István

ZSGY

AZ ARANYÁSÓKRÓL ÉS A KOVÁSZRÓL... DR. FERENCZI-GRESZ SAROLTA (1928-2024)

*(zsgy – aki kollégáját, szívbeli barátját,
s családjának is lelki fejlesztőjét, segítőjét siratja
most,
noha tudja, hogy nem kellene,
de mégis)*

Ha az ember aranyásásra indul, számára egy tapasztalt aranyásó segítsége, aki ismeri az előfordulási helyeket és a lelőhelyekhez vezető utakat: 'Isten áldása' és 'megfizethetetlen' értékű.... Ezeket a jelzőket idézőjelben írtam: Sáríka szavajárása - volt.

Sáríkanak, akit kb. 1975-től 1990-ig magáztam, majd amikor kijelentette: „Milyen marhaság, hogy magázol, holott olyan mély dolgokat beszélünk meg, amit tegezve lehet csak igazán... – mától fogva tegezz!” Azonnal át tudtam állni az új megszólításra, mélységes hálával és tisztelettel.

Megjegyzem, hogy a 'Milyen marhaság!' vagy 'Ezt a marhaságot!' kitétel Tőle nem szitokszó, hanem kedvesnek tapasztalt hangú méltatlankodás volt....

Szóval: aranyásás....

Ő ismertetett meg Kardos Klárával, az Auswitzot bőrébe írva bizonyítottan megjárt zsidó-keresztény szenttel. Miért szent? (Egyelőre ez csak az én 'magán-kinyilatkoztatásom', de bizonyos vagyok benne, hogy ami késik – nem múlhat: Isten nem felejt!) Mít mondanátok ugyanis arra, aki az őt, családját és vértestvéreit halálra üldözőinek lelki üdvéért, amint megteheti, szentmisét mondhat? Mert Klára néni megtette: amint kiszabadult az általa megjárt lágerek közül az utolsóból is, s járóképessé erősödött ('Istennek hála, hogy krumplit is teremtett!' - sóhajtott, de ez egy másik, hosszú történet lenne, elmesélésére később keríthetünk sort...), szóval, Klára néni első tette volt,

hogy a helyi plébánosnál egy-egy misét kívánt elmondani Hitler és Mussolini lelki üdvéért.

A megbocsátást belülről és mindennap megélő szent képes csak erre. (Nota bene: Kidobták – amit akkor, közvetlenül a háború végén sokan 'érthető'-ként emlegettek....)

Szintén Sáríka ismertetett meg, mutatott be Oloffson Placid atyának, aki a gulágokon sok-sok rabtársát azzal mentette meg, hogy nem engedte, hogy csak a negatívumokat látva és emlegetve, bűnak eresztve fejüket, depressziós hangulatuk halálos elkeseredettségé alakuljon. Naponta talált apró kincseikre volt kíváncsi, erről számoltak be egymásnak. Egy virág, egy érdekes felhő, egy-egy állat, egy perc lopott pihenő, egy apró ajándék a másiktól, Szent volt ő is. Akik ebbe a halálosan életre-való játékba 'belementek' a sok-sok évig tartó szibériai munkatáborokban – életben maradtak. Nota bene: nemcsak testileg, de lelkileg még inkább életben!! Csak egy mozaikdarabka ez Placid atya életéből, mint kincsből, de nagyon sokat mond.

Neki, Sáríkanak köszönhetjük Lénárd Ödön atyát, aki lelki vezetőnk is lett tizenöt éven át, vezette és rendszeresen tanította a hozzá fordulókat. Aranykincs volt Ő is, szent ember, egész életünkre ható érték: *Dönci bácsi* életében REND volt. Nem rigid, török-szakad, embertelen rend, hanem az Isten szeretete köré növe erős, szerves kapcsolatrendszer, ami őt is a tizennyolc és fél év börtön-fogságában, ezen belül négyévnnyi magánzárkában – épebben tartotta meg, mint a pusztá, 'szabad'-nak gondolt, 'hazudott?', börtönön kívüli lét. Ezt tanította nekünk, szavaiban az át- és megélt meggyőződése hatott: 'Hűséges az Isten'.

Megbocsátás – értékek észrevétele – rend.

És még sorolhatnám, mit is kaptunk Sáríkatól. A cserkészetről valós információkat, Kállay Emil atyát, a klagénfurt-i konspirációs jellegűnek bizonyult látogatásomra való fölkeszítést (amikor már kaptam kék, KÉK (!), útlevelet a vörössel együtt...) ..., s kit nem ismert ő? De nem részletezem a még számtalan apróbb-nagyobb találkozási alkalmat és eseményt sem, mert soha nem jutnék el ahhoz, hogy ő volt végül az, aki végleg eljuttatott, bele-növelt-nevelt minket (1975-ben) a Bokor bázisközösségbe... ahol velemkori fiatalokkal kovácsolódtunk össze – szó szerint: ugyanis első lelkigyakorlatunkon Kovács Teri adta a háttérrel és néhány elmélkedést, Kovács Tádé az elvi vezérfonalat, majd rá egy évre Kovács Laci képzett tovább minket gyilkolás-ellenességéből. (Kovács Teri - Sáríka régi debreceni ismerőse, barátjáné -, lett ennek a kisközösségünknek vezetője, majd – halála után – a névadója.) Sáríka, olyan útjelző, mutató volt, aki sohasem próbált ebből tőkét csinálni. Sokan, a kollégák is mosolyogva és szeretettel emlegették, hogy ő tulajdonképpen egy 'intézmény'.

Mit is jelent, hogy 'intézmény'? (Intézmény (fn.) = 'Egy átfogó céllal létesített szervezet, amely a

gazdasági, kulturális, egyházi, szociális, oktatási élet, egészségügy vagy az államigazgatás területén működik'.)

Isten tehát átfogó céllal teremthette őt, hogy ezeken a területeken, lehetőleg mindegyiken és mindegyik között, kapcsolatokat teremtsen, tartson életben, lélekkel töltsön be - azaz lelkesítsen, és erősítsen: Jézus annak idején 'kovász'-ról beszélt, mint a keresztény ember egyik fő feladatáról.

Betöltötte ezt a feladatot? Én úgy látom, igen. S Isten nem lenne Isten, ha nálam szigorúbban ítélné – ebben nagyon-nagyon bízik!

Közöttünk nemcsak emberi-lelki, hanem szakmai kapcsolat volt. Az ő örökébe léptem a Műszaki Egyetemen, 1975-ben. Alázattal vállalta a 'nyugdíjas besegítő' szerepét mellettem, a zöldfülű mellett. Segített lábra állnom, nyavalyás anyagi helyzetünket nem adományokkal, hanem külön-munkák szerzésével támogatta meg – műszaki fordítóként ajánlott be, értem kezességet vállalva (ami kezdetben komoly nyelvi lektorálás terhét is jelentette számára...) S közben úgy tanított be a kutatómunkába (a műszeres részében villamosmérnök férje, Pista bácsi hathatós segítségével), a laboratóriumi, tantermi oktatásba, hogy észre sem vettem: kedvességgel és szeretettel tette. Fölhívta a figyelmemet többször is, hogy a hallgató nem azért hallgató, mert két füle van, hanem ember-palánta: lelke van, mindegyiknek más és más.

De mire eddig eljutottunk – eltelt egy kis idő: neki viszonylag gyorsan ment mire lekáderezett (nagy gyakorlattal rendelkezett). Akkor, abban az ún. a *népi demokráciában* – amelyet, ugye, azon *pontszerű* testek alkottak, mint mértani helyet, amelyek egyenlő TÁVOLSÁGRA helyezkedtek el a úgy a néptől, mind a demokráciától - enélkül nem lehetett mélyebb emberi kapcsolatokat építeni. Nekem lassabban sikerült, ám ezt is ő intezte – egy, már megbízhatónak bizonyult közös ismerősünket biztatott föl arra, hogy ugyan már világosítson engem föl arról, hogy mindkettőnk *jól* ismer.

S megindultak az estig tartó beszélgetések. Nemcsak rám volt kíváncsi, hanem arra is, hogy mit tudok 'befogadni'. (Ezt az érzést Sáríka ismerősei közül bizonyára sokan értékelni tudták, s tudják még ma is.)

A család barátjává is lett, talán még sokkal jobban megértették egymást feleségemmel, aki hozzá hasonló adottságokkal rendelkezik, ő is mindenkire emlékezik, akivel – enyhe túlzással, mondjuk csecsemőkora óta -, akár egyszer is találkozott. Nem akarom taglalni tovább, regényt írnék. Így is már novellába hajló a terjedelem.

Értelmesebbé és értékesebbé tette ismerősei, barátai, szeretetei életét.

Két szavajárásával kezdtem, azzal is végzem: 'Isten áldása'-nak bizonyult nekem, nekünk – sokaknak és 'megfizethetetlen' értékeket adott át, közvetített.

Pista bácsi nélkül – hallása miatt – már csak az elektronikus levelezéssel 'tartotta magát a világ középpontjában', majd agyi érgörcse után, noha biztatón javulni látszott az állapota, mondta pár órával halála előtt, nem keseregve, csupán megállapítva – s bocsánat, most Őt idézem: 'Gyurikám, micsoda marhaság, hogy már minden bezárult itt körülöttem'.

Biztos vagyok benne, hogy fenn ekkor nyílt meg a Kapu.

Köszönjük, Istenünk!

(Sárika, Pista bácsi halála után, egyedül maradva, továbbra is kereste a teendőit: az utat az igazság és az élet felé. Ezekből a gondolataiból, kérdéseiből-vívódásából állt össze az alábbi elmélkedés.)

Egyedül

(Itt hagyott Pista...,
keresem - magam.)

Élek... Minek? Az emlékeimnek?

Ugyan, kit érdekelhet?
Elmúlnak ezek is majd,
magammal viszem
csaknem mindet.

Fülem, szemem, izmain
együtt öregedve,
ugyan igyekeznek,
de nem bírják már a terheket,
a növekvőnek tűnő,
(vagy valóban növekvő?)
igénybevételeket.

Lehetek-e hasznos?

Segítség, valahol?
Ki az, akinek rám szüksége lehet?
A gyepelőket lassan elengedem.
Fáradtan jön a kísértés:
tán teljesen a lovak közé vessem?

Azt mondtad Uram,
hogy Nálad minden föl van írva...
Úgy végigolvasnám
életemnek ezt a könyvét!
Szeretném látni, belátni
történeteim lényegét,
fölfogni igazi értelmét!

S van-e benne még lap, üres, kitöltendő?
Mutasd meg nekem, kérlek, jó Teremtő,
adódna még valami, belé-illeszthető?

A felületes Írást-olvasó azt hihetné,
hogy a hetedik napon Te csak megpihentél.
Nem tettél semmit. Elfáradtál volna?

(Legyintesz erre: *Ugyan, én?*
Meglátod mikor majd a jobbjomra kerülsz:
Elfáradni, megpihenni, 'nem-szeretni'
az örök szeretetben nem lehet, így neked sem
sikerül.)

Olvasom hát újra: Igen., igen,
mást is említ az Írás, tán épp a lényegét?
Amit alkottál, előbb megáldottad,
majd megszentelted, azaz:
szeretettel átnyújtottad.

De mit is tettél előtte? M e g á l d o t t a d ?
Mit jelent ez? Mit tettél? Mire való?
Kérdem, mert láttad, hogy amit teremtettél,
jó, igen jó! Alkalmas és használható.

Mi híja volt még az egésznek? Kérlek, segíts,
hogy szándékaid jobban megértsem, hisz'
magam is
(noha nem kívánván korlátozni végtelen
kegyelmed),
belátható létem végéhez, 'hetedik napomhoz'
erősen közelgek...
Eléd állva kérdem hát: Mondd, még mit tehetek?
Tudsz-e még használni? S erőt adni hozzám!
Válhatok hasznossá: szavaddá-karoddá?

Mit is jelent tehát: Megáldani,
hogy az áldottat szeretettel lehessen átadni,
használatra készen és alkalmasan?
A sokféleséget összerendezni,
egységgé, átláthatóvá, szépé,
így kívánatossá-uralhatóvá...
...áldottá.... és egyben áldássá tenni?

Tégy hát Uram engem, az öreget: áldássá!
Kin keresztül szerethetővé, láthatóvá
és érthetőbbé válik az élet tanítómestere,
az olykor megszépült-szépített 'historia',
mely máskor rejténivaló volt, rettentő, ...

Áldássá, mely becsülhetővé teszi a jelent,
s remélhetővé a jövőt.

És kire hivatkozva irányt kaphat a későbbi kereső.
Aki – remélem, szaporított –, talentumaimat,
kincseimet, mint mind Tőled kaptottakat,
egykor majd áldottként értékeli.

(2023. 10. 12-19. zsgy)